

Priročnik za izgnance

(odlomek iz romana)

1

Osemindvajset let mi je in v Rennes prispem opremljen samo s tremi francoskimi besedami – Jean, Paul in Sartre. Imam tudi vojaško knjižico, petdeset *deutsche mark*, kuli in veliko oguljeno olivno zeleno potovalko jugoslovanske znamke. Njena vsebina je skromna: en rokopis, nekaj nogavic, brezoblični kos mila (podoben crknjeni žabi), fotografija Emily Dickinson, ena srajca in pol (zame je srajca s kratkimi rokavi zgolj polovica srajce), rožni venec, dve (nepopisani) razglednici Zagreba in zobna krtačka. Konec poletja 1992 je, toda oblečen sem kot za odpravo na severni pol: nosim dve jakni iz nekega drugega časa in dolg šal, na nogah pa imam pošvedrane škornje iz semiša, neštetokrat prebičane od dežja in vetra. Gol v sedlu sem, popotnik z obrazom, ki ga je izklesal metafizični hlad, ta zadnji stadij osamljenosti, izčrpanosti in gorja. Brez čustev, brez strahu in brez sramu.

Pred železniško postajo v Rennesu odložim potovalko in dolgo motrim svojo novo domovino.

Zamrmram si bedasto in otročjo pritožbo, čeprav vem, da besede ne morejo ničesar izbrisati, da moj jezik nima več nobenega pomena, da sem daleč, da je ta *daleč* postal moja domovina in usoda ... Zdi se mi, da sem se pogreznil v nekakšno podvodno vesolje, kjer vsako kretnjo, gib in besedo pogoltne zastrašujoča tišina. Kot sanje, iz katerih se ne zbudiš; kot čuden ples dveh ločenih svetov. Poberem potovalko in stopim na ulico. Hodim počasi kot kakšen nedeljski sprehajalec. Navsezadnje se mi nikamor ne mudi. V manj tragičnih okoliščinah bi se nemara počutil svoboden kot potepuh. Zdaj pa zgolj iščem park in klopco, na kateri bi se spočil in končno premislil, kje bom preživel svojo prvo noč v Rennesu. Stezica v parku pod mojimi nogami je bela, zdi se mi, kot da hodim po puhu. Tega krasnega poletnega popoldneva je potka obrobljena s čudovitimi belimi cvetkami, ki jim zaradi njihove lepote pravijo čipke kraljice Ane. Ko se usedem, zaslutim, da se na nebu pripravlja svinčen dež. Oblakov je malo, nebo je še zmeraj modro in brez posebnosti, veter plah, a kljub temu čutim, da dobri Bog v svojem kotlu cmari hladen tuš, da bi mi zaželel dobrodošlico. V *Parcu des Tanneurs* vlada mir. Dolge sence dreves mi pri nogah rišejo osupljivo arabesko,

podobno pravkar oživljeni liki, ki mi lenobno poplesuje pred očmi. Iz njih se za nekaj trenutkov trudim razbrati smiselno podobo. Vsemogočnega iščem tam, kjer zagotovo tiči – v naravi, kot da je še stari bradač očaran nad tem bežnim trenutkom veličastnega spokoja. Seveda razmišljam o smrti. A malo, karseda malo. Da se je ne bi tako bal, se že tedne navajam na sila preprosto, sila nefilozofsko misel: naenkrat je vsega konec in nastopi popolna tema. Spomin je izbrisan. Ta nič si predstavljam kot tihoten kraj nekje med nebom in listi platan, ki rahlo trepetajo v vetriču. Kadim, in ko priletijo prve kaplje, se vse razjasni. Ne čutim več klopce, še manj jezo ali žalost. Kaplje topotajo kot vojaški mimohod. Zdi se, kot da za sabo trudoma vlečejo duše pokojnikov. Po asfaltu rišejo mokre vrtnice in se nabirajo v zrcalom podobne luže. Nato se začne dež razposajeno poigravati s praznimi pločevinkami, plastičnimi vrečkami. Na njem je nekaj čutnega, kot v očeh pijanih žensk, ki jih muči nespečnost. Ni me več strah, a me tudi ne razganja od poguma. Pod krošnjo drevesa prisluškujem dežju. Brez utvar.

Vojak sem. Na daleč razločim vonj človeškega trupla, vem, da je rana v trebuhu najhujša od vseh in da imajo vsi mrličji спокоjen, voščen obraz odhajajočih. V strelskih jarkih ne nosim čelade. Ves čas se tresem, skrivaj bruham, pišem epitafe domovini, na rokavu srajce nosim bosansko zastavo. Tovariši pravijo: »Glej, to je dober Hrvat, za Bosno je ...« Vojak sem. Ob večerih sem pijan, s soborci prepevam lepe žalostne balade ter sanjarim, da postajam nekaj drugega, karkoli drugega – mravlja, drevo, ptica, kača. Sanjarim, da nisem več človek. Zaman. Vojak sem. Imam svojo kalašnikovko, svoje ničvredno telo, knjigo Emily Dickinson in vojni dnevnik z molitvijo svetega Avgušтина, skrbno prepisano z velikimi črkami.

Strah me je. Svojih osem ur v jarku oddelam z mučnim hladnim žarom v želodcu. Streljam na nevidnega sovražnika, potem skrivaj bruham in si predstavljam, da sem nekje drugje, kjerkoli drugje. Bolj ko je moj položaj brezupen, slajše so moje sanjarije. Sanjarim o svili, ki objema telesa in jim daje nove obrise, sanjarim o nebu in morju, o slanih dubrovniških jutrih in o snegu, puhu mojega otroštva, ki vsako leto med obema božičema, katoliškim in pravoslavnim, bogato okraši naše hribe. Sanjam o vlakih in o dežju, o poljubih in o najlepših puncah z gimnazije.

Predstavljam si, da sem v tem svetu in času brez konca preprost kot drevo ali kamen. Zamišljam si, da sem kralj mravelj in muh, poveljnik oblakov; vsakič, preden grem v jarek, jih skličem v postroj in jim zabičam, naj pri priči zapustijo

naše nebo in poiščejo drugo, mirnejšo, razumnejšo modrino. Popolna tarča sem. Moja glava, noge in trup so pogosto na ogled srbskim ostrostrelcem. Ne vem, zakaj nihče ne strelja name. Najbrž je prelahko. Nisem kaj prida trofeja, moje življenje je navsezadnje vredno manj kot kroglja s črnega trga.

Vem, da nikomur nič več ne pomenim. Niti človek nisem. Sem le senca med sencami.

*

Po dolgem popotovanju skozi spečo Evropo prispem v Francijo. Prečkam Hrvaško, Slovenijo, Avstrijo in ponovno združeno Nemčijo. Prečkam sramotni molk in ravnodušnost sveta, zvezdne noči in jutranjo roso, vaške poti in dolge transverzale od vročine zmehčanih avtocest. Pokukam onkraj pokojne železne zavese, še vedno jasno vidne v modi in arhitekturi. Za neko bencinsko črpalko v Avstriji se razjočem, hlipam pred opečnatim zidom, pod neonsko lučjo, ob napevu, ki mi bedasto, vztrajno šepeta moonlight shadow, moonlight shadow, kot bi me hotel še enkrat opomniti, da sem pri koncu svojega prvega življenja. Z začetkom drugega dejanja, v katerem bom izgnanec, se napoveduje dolgo obdobje zatajevanih čustev. Težek, hladen in odrasel čas.

Na Zahodu nič novega, si rečem, ena meja za drugo. Policaji in carina, carina in policaji.

*

Sedim na tisti klopci v Rennesu. Na mesto se zliva mlačna blagoslovljena voda. Polagoma se zavem, da sem begunec. Človek brez dokumentov in brez obraza, brez sedanjosti in brez prihodnosti. Človek s težkim korakom in strtim telesom, roža zla, nezemeljska in razpršena kot cvetni prah. Nimam več imena, nisem več ne velik ne majhen, nič več sin ali brat. Sem od pozabe premočen pes v dolgi noči brez jutra, brazgotinica na obrazu sveta.

Begunec sem.

Danes in jutri.

Tukaj ali drugje.

V dežju in soncu, tako poleti kot pozimi. Pred moškimi in ženskami.

Pred modreci in norci, med drevjem in v travi. Kakor v mestu, tako na vasi.

Begunec sem.

Kakor v nebesih, tako na zemlji.

Prevedla Ana Barič Moder

Vir:

Velibor Čolić, *Priročnik za izgnance. Uspešno izgnanstvo v petintridesetih korakih.*

Novo mesto: Goga (2020), str. 9–13.

A Manual for Exiles

(excerpt from the novel)

1

I am twenty-eight years old and have arrived in Rennes equipped with just three words of French: Jean, Paul and Sartre. I also have my soldier's service book, fifty German marks, a pen and a great big, tattered olive green suitcase made in Yugoslavia. It contains little: a manuscript, a few socks, a lump of soap (evoking a dead frog), a photograph of Emily Dickinson, a shirt and a half (to my mind, a shirt with short arms is only half a shirt), a rosary, two (blank) postcards of Zagreb and a toothbrush. It's late summer 1992 yet I am dressed as if I'm striking out for the North Pole: I am wearing two jackets from another time and a long scarf, ragged suede boots, battered by rain and wind. Naked in the saddle, I am a traveller whose face has been carved out by a metaphysical cold, by that last stage of loneliness, exhaustion and woe. Without feelings, without fear and without shame.

By the train station in Rennes I set down my suitcase and long contemplate my new homeland.

I mumble a stupid and childish accusation, though I know that words cannot erase a thing, that my language is now meaningless, that I am far away, that this *being far away* has become my homeland and fate... It seems as if I have sunk into some underwater universe, where every gesture, movement and word is devoured by a horrifying silence. Like dreams from which you can't awaken; like a curious dance between two divided worlds. I pick up my suitcase and head out into the street. I walk slowly, like I'm on a Sunday stroll. There's nothing to rush for. In less tragic circumstances I might feel free as a hobo. But now I'm just in search of a park and a bench on which I can rest and reflect on where I can spend my first night in Rennes. The park's path under my feet is white and it seems like I'm walking on featherdown. This fine summer afternoon sees the path edged with beautiful white flowers, Queen Anne's lace. As I sit there, I sense that the skies are readying for a proper rain. There aren't many clouds, the sky is still blue, unremarkable, the wind tame, but I still sense that the good God is stirring his cauldron, preparing a cold shower to bid me welcome. Parc de Tanneurs is quiet. The trees' lengthy shadows form stunning arabesques at my

feet, like newly awakened pictures dancing before my eyes. I try to make some sense out of them. I am seeking the almighty where He's bound to be found—in nature, as if even that old bearded one were conjured up in this fleeting moment of sublime stillness. Death, of course, is what I'm thinking about. But just a little, as little as can be. To get over my fear, for weeks I have been accustoming myself to a simple, most unphilosophical thought: soon, all of this will be over and there will be total darkness. Memory has been erased. I imagine this void as a silent place somewhere among the heavens and the plane leaves rustling in the wind. I smoke and when the first drops fall everything becomes clear. I no longer feel the bench, much less anger or sadness.

The drops clomp like soldiers on the march. It seems as if they are belabouredly dragging the souls of the dead behind them. The drops draw wet roses on the asphalt and they collect in the mirror of repeating puddles. Then the rain begins to play with the empty cans and plastic bags. There's something palpable in them, like in the eyes of a drunken woman afflicted by insomnia. I am no longer afraid, but neither am I bursting with courage. Under the trees, I listen to the rain. No illusions.

A soldier is what I am. I can smell a human corpse a mile away, I know that a stomach wound is the worst of wounds, and that all the dead have the waxy, peaceful guise of the passing. In the trenches I do not wear a helmet. I tremble constantly, swallow my vomit, write epitaphs to the homeland, a Bosnian flag on my sleeve. My fellow soldiers say, "Isn't he a good Croat? This guy who's all for Bosnia..." A soldier is what I am. Drunk at night, I sing lovely, sad ballads with my fellow fighters and dream of becoming something else, anything else – an ant, a tree, a bird, a snake. I dream of no longer being human. In vain. A soldier is what I am. I have my Kalashnikov, my worthless body, a book of Emily Dickinson, and a war diary with the prayer of St. Augustine scrupulously copied in capital letters.

I am afraid. I get through the eight hours in the trenches with a torturous, cold ball in my stomach. I shoot at an invisible enemy, and then I swallow my vomit, and imagine I am somewhere else, anywhere else. The more hopeless my position, the sweeter my dreams. I dream of silk covering bodies and I give them new silhouettes, I dream of the sky and the sea, of salty Dubrovnik mornings and of snow, the featherdown of my childhood that each year between both Christmases, the Catholic and the Orthodox, dusts our hills.

I dream of trains, of kisses and of the prettiest girls from high school.

I imagine that in this world and the bottomless time I am as simple as a tree or a stone. I envision that I am the lord of the ants and the flies, the commander of the clouds; every time I go into the trench, I call them into line and tell them they should immediately leave our sky and seek out another, a calmer, a more lucid, blue. What I target I am. My head, feat and body are often in the Serbian snipers' line of sight. Why do they not shoot at me? I am no trophy, my life after all is worth less than a black-market bullet.

I know that I am nothing to anybody. Not even a man. I am but a shadow among shadows.

*

After a long journey across sleeping Europe I make it to France. I have crossed Croatia, Slovenia, Austria and newly united Germany. I have crossed the shameful silence and indifference of the world, the starry nights and the dewy mornings, the villages and the long paths by the heat-softened highways. I look behind the restful Iron Curtain, whose fashions and architecture are still on display. At a gas station in Austria I break down in tears, snivelling by a brick wall, under a neon light, to a lame and inane melody that is whispering *moonlight shadow, moonlight shadow*, as if I need reminding that I have reached the end of my first life. As the second act, the act of exile begins, foretelling a long stretch of suppressed emotions. A weighty, cold and grown-up time.

All quiet on the western front, I say to myself, one border after another. Police and customs, customs and police.

*

I sit on that bench in Rennes. Tepid, blessed water pours down. Gradually I grasp that I am a refugee. A person without papers and without a face, without a present and without a future. A person whose steps are heavy and whose body is broken, a flower of evil, unearthly, and dispersed like pollen. I no longer have a name, I am neither great nor big nor small, neither son nor brother. I am a dog soaked in oblivion in a long night without a morning, a scar on the face of the world.

I am a refugee.
Today and tomorrow.
Here or elsewhere.
In rain and sun, in summer as in winter. Before men and women.
Before the wise and the crazy, among the trees and in the grass. In the town
as in the village.
I am a refugee.
In heaven as it is on earth.

Translated by Jason Blake

Ašur

Brez noža, ki sem ga zadrl bratrancu v ramo, ne bi ušel smrti. Ne bi preživel in ne bi mogel povedati svoje zgodbe: začela se je tisto jutro, ko mi je sonce ožgalo rjavo plešo, ko je v meni vrelo od sovraštva do tistih, ki so me pregnali iz vasi, in ko me je prestrašil prizor, ki sem ga zagledal pred sabo. Namrščil sem čelo in se opotekel k brinovemu grmu. S palico sem udaril ob tla, da bi ustavil ovce. Preštel sem jih, od ena do šest, nato pa sem jih gnal domov. Tam sem zagledal svojo še ne dvanajstletno hčer Luizo. Suha kakor trska, naslonjena na vrata, se je igrala s svojim bratom, ki je komaj shodil. Bil je nag, oblečen samo v zeleno srajčko, ki mu ni pokrivala popka. Zadrl sem se, naj zapre ovce v ogrado. Luiza je poskočila, da bi izpolnila ukaz, in palica, ki sem jo vrgel, kakor športnik vrže kopje, je pristala pred njo. Ko je zavpila: »Kam greš, očka?«, sem bil že daleč in prah se mi je dvigal pod nogami.

Vrnil sem se tja, kjer je na pobočju med grmi pelina na hrbtu in z razkřečnimi nogami ležalo truplo. »Ljubi bog!« Pogladi sem si teden dni staro brado, nato pa desnico dvignil ob sence, zgrožen ob pogledu na zasušeno kri, ki se ji je razširila med nosnicami in levo ramo. Zazrl sem se v izrez njene bež srajce, izpod katere je kukala zlata ogrlica. »Bog ji odpusti,« me je stisnilo v želodcu.

Pogledal sem njene ogleno črne, ob konicah skodrane lase. Oči je imela rjave in trepalnice pomazane s kajalom, njen nos, podoben grozdni jagodi, pa je bil prekrit z grudicami zemlje. Opazil sem brazgotino, ki jo je imela na spodnji čeljusti, in pomislil, kako hudo bo njeni družini, zaradi tega, kar se ji je zgodilo. Sodeč po potezah njenega obraza je bila sredi dvajsetih in opazil sem, da je vitkejša od moje žene, z mehkejšo kožo – zdravnica morda ali učiteljica, in tega nisem razumel: Kako je prišla sem? Razumna ženska se ne bi sama podala na ta travnik kakor slepo črevo, pripeto na mesto (to primerjavo sem slišal od uslužbenca na občini), in je v resnici samo kup peska, poraščen z nizkim grmičevjem, med katerim se bohotijo zdravilne in strupene rastline. Sem se zgrinjajo zgolj reveži, ki si iz pločevine, resja in slame postavljajo začasna prebivališča in upajo, da bo svet prijazen do njih in da se bodo preselili v hiše, priključene na vodovod in elektriko.

Hotel sem ji položiti desno dlan na čelo in recitirati verz iz Korana, saj božja beseda mrtvim pomaga v paradiž, pa se je nisem mogel dotakniti. Ko sem bil otrok, je bila mati stroga z mano, in zato me je žensk še vedno strah: če mi pot

prekriža katera, ki je ne poznam, pogledam v tla in lica mi zardijo, dokler mi ne izgine izpred oči. Zagledal sem uhan z biserom na njenem ušesu in pomislil, da moja hči ni še nikoli nosila uhanov. Odmaknil sem se za dva koraka, prestrašen, da se ne bi kdo nepričakovano pojavil in me obtožil zločina, ki ga nisem zagrešil. Opazil sem lesketajočo se uro na njenem desnem zapetju in rožnat lak na njenih dolgih nohtih. Le kaj je v torbi, ki ji leži med nogami, sem pomislil: denar ali zlato?

Stekel sem do varnostne zapore na cesti, ki gre mimo travnika. Vsak dan med sedmo zjutraj in osmo zvečer dve patrulji izmenično pregledujeta dokumente in pišeta kazni prehitrim voznikom. Brada se mi je tresla, ko sem pozdravil policista, ki sta delala na zaporu, in izjcljal: »Mrtva je ... videl sem jo ... leži ...« S prstom sem pokazal proti kraju, kjer sem našel truplo. Eden od policistov je iztegnil vrat proti meni: »Bolan si!« in se popraskal po mečih leve noge. »Pojdita ... poglejta ... na lastne oči ...« Policista sta se presenečeno spogledala, nato pa sem se usedel z njima v avto in odpravili smo se proti kraju, h kateremu sem ju usmeril.

Vozili smo po kolovozu, polnem kamnov in obdanem s suhimi strugami. Iz zvočnikov bližnje mošeje se je zaslišal Koran, ki je opozarjal, da se bliža petkova molitev. Vse bolj sem se bal, da me bosta obtožila za nekaj, česar nisem storil.

Eden od policistov si je nadel rokavico in ji tipal pulz na vratu. »O, bog!« je pljunil na svojo desno. Počasi je dvignil glavo, preden je rekel svojemu kolegu:

»Dobila je udarec v zatilje.«

Poklical je po brezžičnem radiu (besedo brezžičen sem se naučil od imama) in sporočil lokacijo. Manj kakor dvajset minut smo v tišini strmeli v poskakujoče kobilice, ki so se pred meseci spustile nad mesto in se jim ni nihče več čudil, preden je prišel rešilec. V le nekaj minutah je zdravnik pregledal truplo pokojne. Pripeljal se je še en policijski avto, iz katerega sta izstopila moška in zavarovala kraj z rumenim trakom. Eden od njiju je poslikal žrtev, drugi pa pobral njeno torbico, vendar je ni odprl. Nato sta odšla. Slišal sem, kako je voznik rešilca zašepetal zdravniku: »Poglej te barabe« in z glavo pomignil proti sosedom, ki so se prikazali iz svojih domovanj in opazovali, nihče pa se ni upal približati. Od daleč sem videl Luizo, ki je pred vrati naše hiše držala brata za rame. Reševalca sta truplo pokrila z belo rjuho in ga dvignila, policist pa me je vprašal:

»Ime?«

»Ašur Hadiri.«

Drugi si je snel rokavico in dodal:

»Pojdi z nami.«

Zgrabil me je strah. Pomislil sem, da nisem dovolj poskrbel za čredo. Pona-vadi jih med pelinom pasem tri ure ali več, da se odžejajo, ali pa jim dam zelene veje rožičevca, da se poredijo. Policista sem že hotel prositi, naj mi dovolita, da jim dam suh kruh, ki ga hči zbira po mestu, ali prosim ženo, naj to opravi namesto mene, pa me je bilo strah, kako se bosta odzvala. Njuna namrgodena obraza sta dala vedeti, da sta žrtev poznala.

Ko smo prišli na postajo, je policist, ki se je praskal po mečih, izginil v pri-ličju, drugi pa je vprašal kolega, ki je stal na recepciji:

»Je načelnik prišel?«

»Da.«

In šel sem z njim v prvo nadstropje.

Posedel me je na lesen stol na hodniku, ovitem v oblak cigaretne dima. Izginil je za škripajočimi vrati pisarne, vendar se je kmalu vrnil in mi ukazal, naj vstopim. Vsa kri mi je šla z obraza in po spominu sem brskal, kaj sem storil v minulih dneh: »Morda sem zagrešil kaj, zaradi česar Bog kaznuje.« Ničesar pomembnega nisem našel. Moje življenje je življenje reveža. Vstanem vsako jutro okoli sedmih, molim in nato leno popijem čaj. Pri vodnjaku poleg mošeje napolnim kante z vodo, pasem ovce, potem nabere les za štedilnik, kupim ne-kaj skromnih reči v trgovini ali se pogajam za ceno zanje pri uličnih prodajalcih, se vrnem domov in pregledam staje. Potem se zlekнем na slamnato podlogo, žvečim kaj, kar mi ogreje želodec, in čakam, da se bo znočilo in bom šel lahko v posteljo. Ob četrtkih hodim na tržnico z živino, opazujem rast in padanje cen ter čakam na najprimernejši trenutek, da bi kupil ali prodal živino in tako oh-ranil posel. Vsake toliko mi uspe najti kakšen dan dela na gradbišču in plača mi pomaga pokrivati življenjske stroške.

Misli so mi zatavale, ko me je policijski inšpektor povabil, naj se usedem. V zadregi sem bil zaradi svojega videza, škrlatne srajce, ki je imela le še dva gumba, prašnih črnih hlač in belih plastičnih natikačev, iz katerih mi je štrlel palec.

»Poročen?«

»Ja.«

»Kaj otrok?«

»Dva.«

Inšpektor, ki so mu rekli »šef«, je v zvezek z zelenimi platnicami zapisal, da sem bil rojen leta 1955, in ocenil, da nisem višji od meter sedemdeset. Po njegovem nisem bil kriv; govoril sem jasno, sam sem jih obvestil o umrli in prostovoljno prišel na postajo – vsi ti dokazi, je rekel, me izključujejo kot osumljenca, policist, ki je sedel poleg njega, pa je njegove besede tipkal na stroj, katerega zvok se je slišal na desetine metrov naokrog.

Slišal sem inšpektorja, ki mu je bilo ime Hamid, kako je rekel kolegu, da so forenziki v torbici umorjene našli samo bel svilen robec, lak za nohte, stekleničko parfuma in bankovce. Nobenih dokumentov, ki bi kazali na njeno identiteto.

»Počakajmo na poročilo o pogrešanih osebah, da jo bomo identificirali.«

Obsedel sem v naslanjaču, kar udoben je bil. Govoril sem samo, če so me kaj vprašali. Kako preživljam svoje dni. Imena sosedov in kaj so po poklicu. V misli se mi je prikradla sinova podoba. Moj prvorojenec je in z njim sem si bliže kakor s hčerko. Ko sem sedel v tisti prostorni, skopo opremljeni pisarni z ventilatorjem na stropu, sem začutil vonj po dezodorantu – da, dezodorantu, ne kolonjski. Poznam razliko, čeprav ne uporabljam ne enega ne drugega. Stožilo se mi je po sinu.

»Si v zadnjih dneh videl kakšnega neznanca, ki bi hodil po travniku?«

»Nisem.«

Pomislil sem, da lahko izrabim priložnost in se pritožim nad sosedom, ki si brado barva s kano. Pred njegovimi vrati se dan za dnem vije vrsta žensk, ki prihajajo po amulete, ušesa pa mi para njihovo kričanje, ko iz njih izganja duhove. A še preden sem premaknil jezik, je v pisarno vstopil policist s pravkar razvito fotografijo žrtve. Hamid je zajel sapo in se zgrabil za glavo, spodnja čeljust se mu je zatresla. »Ne ... zagotovo se mi sanja!« je zakričal, potem pa planil ven. Jaz pa sem obžaloval, da sem prijavil truplo.

Prevedla Barbara Skubic

Vir:

Said Khatibi, *Konec Sahare*. Maribor: Litera (2024).

Achour

If not for the knife I had plunged into my cousin's shoulder, I wouldn't have been saved from death, and would not have lived to tell my tale which began that morning when the heat scorched my dark bald spot and my anger raged against those who had made me leave the village. I was startled by what I saw laying before me. I furrowed my brow and staggered over to a juniper tree. I struck the ground with my staff to block my sheep's path. I counted them off from one to six, then drove them home where I caught sight of my daughter, Louisa, who was not yet twelve. She was leaning her pencil-thin body against the door as she played with her brother, Salim, who had just learned to walk. He was naked save for a green shirt that went down to his belly button. I shouted at her to put the sheep in the pen. She straightened up to carry out my order. My staff landed on the ground in front of her where I had thrown it like a javelin. When she called out to ask me "Where're you going, Papa?" I was already gone, leaving dust in my wake.

I went back to where the body had been dumped on its back, legs apart, on the sloping ground among the wormwood plants. "Dear Lord!" I stroked my chin which I hadn't shaved for a week, then raised my right palm up to my temple, horrified at the sight of drying blood running from her nose to her left shoulder. I turned my eyes to the opening of her beige shirt where a gold necklace came into view. "God forgive her." I felt a sharp pain in my stomach.

I examined her long, black hair that ended in half-twisted tufts. Her eyes were brown and she had black kohl on her eyelashes. Her round nose looked like a grape dusted with bits of dirt. I noticed a scar on her lower jaw as I imagined her family's anguish upon hearing the news. She looked to be in her twenties. I noticed she was thinner than my wife, with softer skin, guessing she was a nurse or a teacher. I was baffled. How did she get here? No woman in her right mind would venture alone into this wild meadow where poisonous and medicinal plants proliferate, attached to the edge of the city like an appendix (I had heard this analogy from a municipal employee). The only people here were the poor souls who crowded into informal dwellings they built out of tin, cane, and straw, hoping that one day the world would look kindly on them and they could move into houses with running water and electricity.

I wanted to place my hand on her forehead and recite some verses from the Qur'an ("My Lord's words heal the dead") but I couldn't bring myself to touch her. I was still possessed by a shyness of women that I had internalized as a result of my mother's strictness with me when I was young. I still lower my eyes and might blush until she disappears from sight when a woman I don't know crosses my path. I looked at the pearl earring in her ear and realized that my daughter had never worn jewelry a day in her life. I took two steps back, scared that someone might happen upon me and accuse me of a crime I did not commit. I noticed a watch sparkling on her right wrist and pink nail polish on her long nails. I wondered what might be in the purse lying between her legs. Money or gold?

I rushed to a security barrier located on the road opposite the meadow where they check vehicles' documents and issue speeding tickets. It's set up every day from seven in the morning to eight at night. Two patrols alternate shifts. I saluted the policemen stationed there, my jaw trembling, then added some broken words: "Dead... I saw her... laying there..." I pointed in the direction of the body. One of the policemen craned his neck toward me and said, "You're sick!" as he scratched his right calf. "Souls... you'll see... with your own eyes..." The two policemen exchanged puzzled looks. Then I got into their car with them and told them where to go.

We followed a dirt road dotted with stones and lined with dry streams. The sound of Qur'an recitation came out of a loudspeaker from one of the nearby mosques calling the approaching Friday prayer. I was terrified they would accuse me of something I didn't do.

One of the policemen put a glove on and felt her neck for a pulse. He uttered, "Oh Lord!" then spit on the ground to his left. Slowly, he looked up before addressing his colleague: "She's been struck on the back of the neck."

He got on his wireless radio and specified his location (I had learned the word "wireless" from the Imam). We waited less than twenty minutes for the ambulance to arrive, passing the time in silence as we watched the hopping locusts which had invaded the city some months ago and no longer raised an eyebrow. A doctor came forward to examine the dead body which did not take more than a couple of minutes. Then another police car arrived. Two men got out. They encircled the area with yellow tape. One of them took pictures of the victim and the other grabbed her purse without looking at what was inside.

Then they left. I heard the ambulance driver whisper to the doctor, “These sons of bitches,” gesturing with his head toward my neighbors who had started to emerge from their dwellings to take a look, not a single one of them daring to come close. I saw Louisa off in the distance in front of our door, her arms around her brother. Then, after covering it with a white sheet, two paramedics picked up the body. A policeman asked me for my name

“Achour Hadeeri.”

As he pulled the glove off his hand, the other one barked:

“Come with us!”

I was gripped by fear. I remembered that I had not yet sufficiently grazed my flocks. I usually drive them for three hours or more so they can gobble down the wormwood that quenches their thirst, or I might give them some leafy carob tree branches to fatten them up. I thought about asking the two policemen for permission to give the sheep some of the dry bread my daughter collects from the neighborhoods downtown, or to ask my wife to do it instead, but I was afraid of what they might say. The frowns on their faces indicated to me that they knew who the victim was.

As soon as we got to the police station, the first policeman disappeared while the second one addressed a colleague standing behind the reception desk:

“Has the boss arrived yet?”

“He has.”

I went with the policeman to the first floor.

He sat me down on a wooden chair in a smoke-filled waiting area. He went into an office, the door creaking as he opened it. As soon as he came back out, he ordered me in. My face went pale as I thought about what I had done over the past few days. Perhaps I had committed a sin that God was punishing me for. I couldn't think of anything of note. Mine is the life of the hard-working stiff. I wake up in the morning a little before or after seven. I perform my prayers, then listlessly sip my tea. I fill the metal basins with water from the well adjacent to the mosque. I pasture my sheep then gather up some wood for the cookfire. I might buy some simple items from a store or a sidewalk vendor after negotiating the price, after which I return home to inspect the animals' pen before lying down on my straw mat. I gnaw on something to warm my stomach and wait for nightfall to get into bed. Every Thursday I head to the cattle market where I watch the rise and fall of prices, waiting for the most opportune time to buy

a head or sell another in order to keep my business going. From time to time, I get a day of work on a construction site, the wages of which help me bear the cost of living.

My mind drifted when the Police Inspector suggested I sit. I was embarrassed by my appearance. I was wearing a crimson-red shirt with only the bottom two buttons remaining, dusty black pants, and white plastic sandals with my big toe sticking out.

“Your parents’ names?”

“Mouhhad and Ramla Ben Addi.”

“Are you married?”

“I am.”

“Do you have children?”

“Two.”

The Inspector, whom they called “the boss,” wrote down in a green-covered notebook that I was born in 1955. He guessed I was no taller than a hundred and seventy centimeters. He deemed it unlikely that I was guilty from the unfaltering way that I spoke, and because I had reported the dead woman and agreed to come to the station; all evidence that exonerated me, as he put it. Another policeman sitting next to him typed what I said on a typewriter whose clacking sound could be heard dozens of meters away.

I heard the Inspector, whose name was Hamid, tell his colleague that the forensic policeman on the scene found only a white silk handkerchief, some nail polish, a bottle of perfume, and some cash in the dead woman’s purse. There were no documents that might point to her identity. “We’ll await the missing persons’ report in order to identify her.”

I sat still in my chair which had arms and was comfortable. I only spoke when spoken to. How did I spend my days? The names and occupations of my neighbors? An image of Salim popped into my head. He’s my first-born son. I’m closer to him than I am to my daughter. Sitting in that spacious, sparsely-furnished office with its electric ceiling fan and the smell of deodorant – that’s right, deodorant, not cologne, for I know the difference between the two even though I don’t use either one – made me miss my son.

“Over the last few days, have you noticed any strangers wandering around the meadow?”

“No.”

As long as I was there, I thought I should lodge a complaint against my neighbor, Sheikh Lahmar, who dyes his beard red with henna. Women line up every day in front of his door to get amulets, their screams constantly ringing in my ears as he rids them of the spirits that inhabit them. Before I could say a word, a policeman entered the office carrying just-developed photos of the victim. Hamid gasped as he grabbed his head, his lower jaw trembling: “No... I must be dreaming!” he yelled, then ran out of the room. It made me regret ever reporting the body.

Translated by Alexander E. Elinson

From:

Saïd Khatibi, *The End of the Sahara*. London: Bitter Lemon Press, 2026.

Joanna Łepicka

**različne vrste okrajšav; premični junak;
iskreče se, bele kosti nevednosti;
notranji razplet**

srna ve, kaj je življenje, ampak ne jaz,
barkača ve, kaj je življenje, ampak ne jaz,

čeprav so besede šibke, udarjajo na slepo
in ta tekst živi sam (da sem bil

prehitro vnet,
premalo zvest,
preprosto pokončan),

GPS ve, kaj je življenje, ampak ne jaz,
razpoke, udrtime, mehurčki vode,

praznik odhajanja v dan
in praznik potepanja ponoči,

in zato IUD ve, kaj je življenje, ampak ne jaz,
maj ve, kaj je življenje, ampak ne jaz,

v ogradah, videvanih podnevi,
in v ogradah, videvanih ponoči,

ZOO ve, kaj je življenje, ampak ne jaz,
udarec ve, kaj je življenje, ampak ne jaz,

naredila sem napake na tipkovnici,
zda to popravljam (da sem bila

prehitro vneta,
premalo zvesta,

preprosto pokončana),

znašla sem se v perilu, suščem se na soncu,

dan se mi je predal z znaki, popolnoma,
hčerka nosi rodovno ime in pridonaša sijaj!

zdaj bom jaz kralj,
druga stran izhoda:
črna tekočina, pisker zemlje.
Nov, slabši kvas.

zate

biti najljubša lezba, ki pa ni lezba,
vik in krik v nabasanem nočnem vlaku Hańcza,

biti razbeljena streha Sokurova,
seštevek hotelskih travm,

ko nisi hodila v gozd. Kar se mene tiče,
so te že prešle, ruvat s koreninami čas, ki razbija

distihe.

Kar se mene tiče, bo to torba in gozd

in pohodi čez pesek in polomljeni metrum –
izgubljeni primer, v katerem tvoj lik potuje po loku:

obesim to vprašanje nizko, naj tipajo za njim.
Sončnica je pesem, naj obrača glavo.

Zvezda pod podhodom

Danes imam rojstni dan.

Imam 28 let.

Peljem se v hišo, v kateri ne stanujem.

Danes stanujem v: Amsterdamer, Golden Virginia.

Moje ime je darilce.

Dal mi ga je vaški fant.

Na vasi lažem o tem, kako živim v mestu.

Živimo v IX. simfoniji.

Sosedi imajo pri sebi čudežno sliko.

Lani se je moj sosed obesil.

Mockava je črna luknja.

Pogrezam se vanjo.

Privlačnost je smrt razpotja.

Razpotja in smrt privlačijo vprašanja.

Kdo ti piše pesmi, Joanna?

Moje pesmi piše moja roka.

Tam papir premaga kamen.

Tam sem fakir ali pa mu kradem.

Ko sem bila hudič, sem imela sto obrazov,
nekateri izmed njih so izbirali iz mene sadeže,
drugi so vsak dan trli mojo govorico, tirlitirli,
tirlitirli, a živela sem kot človek, trepet in bes,

čepprav ni veter, ampak plamen lovil mojo bluzo,
bila sem kot druge živali v oseki noči
in lakota se je preoblačila vame, mi lomila kosti
na nehvaležnih stopnicah mojih stanovanj,

puščala peresa na ploščicah, roka pa je igrala
že davno uspavano melodijo, tirlitirli, tirlitirli,
hotela sem jebat boga, ne poznam njegovega imena,

ne vem, kaj imam v mislih, ko se bojim teme,
ki je moja pokrajina, nosim jo s sabo, gosto svetlobo
tega, kar je znotraj, odkar lahko kričiš

Ko sem bila duh, sem živela kot človek,
pritiskala sem na tipke svoje ohlapne duše
še in še in še, da se njena pesem ne bi drla
iz mene s svojim svinjskim kačjim jezikom.

Da hudič v meni ne bi šel ven sam,
sem v dolgih podolgovatih večerih lizala njegovo
zavozlano mednožje, ampak tonka in trn
sta ga zbujala z vonjem ponovitev, še,

še enkrat, po nizkih, hladnih, mučnih ovinkih
desne roke sem držala levo stran sebe
izvito v prividni zaris. V pisarni
je hudič ščipal mojo dušo, spuščal v

notranjost glasno utripajoče gnezdo – ta roj je rodil
med, da bi dobil kaj zastonj, poljub ali
opravičilo iz drena in ajde. Kdo mu je dal to slabo
zlato, ko pa tako potrebujemo denar, sem vprašala,

on pa se je skrival v vsakem kotičku praznika,
na kopitih je prinašal polno blata nebes,
ko so grah in toženje in moje oznanilo
bili še, še.

Copperfield

Ooh, sem več kot enkrat,
bila sem jard, stlačen na površini.
Rodila sem se v vreči po rižu, na polju krompirja.
Opazujem sončni mrk na naši ulici, 1. avgusta 2008,
tega dne steklo v barvi noči tako gladko prehaja v roke
naše skupnosti, to je neverjetno, kako gladko drsi po njem
zdelana roka matere, ena od rok mojega očeta.
Danes nisem pogledala skozi okno. Gledali smo na moj telefon
na liniji 22, David Copperfield je izginil v živo
Kip svobode. Vsa kraljestva so povezana,
tudi izbiranje besed, tek okrog »vanish« ali »disappear«,
vseeno. Pranje leži po tleh že dva tedna.
Prepoznala bom magijo, ko jo bom zagledala. At first I was a yard,
crowded on the surface, curious to see
what was left around me ... Bila sem gmajna:
Bojka, Kačica in Katedrala,
J, Joanna, Joasia, Asia, Asieńka.
Severni sij sem videla s pogledom psa,
kot mrk. Grem s Ticom mimo Šušaljeva,
z Miho in Lehom, to je neverjetno,
da smo skupaj videli te neumnosti na nebu, zelene,
rožnate madeže itd. in to ponoči, en dan
pred pogrebom Irene. Bom prepoznala magijo,
ko jo bom prepoznala? Rodila sem se na polju tobaka,
med lepljivimi listi, ki se jih trga s prsti.
Ooh, sem več kot enkrat
in pozorno izbiram svoja imena.
Kaj se bomo še kar naprej pogovarjali o tem,
kako se je znašel Jaka in kdo je umrl,
ja, mislim, da ja, odgovarjam
v imenu Julka, Wojtka, Šimona, Kat, Katke, Kaške,
Tomka, Filipa in Premka. Vsa kraljestva so povezana,

predvsem nebeška. Ve se, da ravno jaz doma
delam največji nered.
In ko zapiš ob Munku,
mene pa tako bolijo zobje. In ko se jaz uležem neumita,
ti pa ne. 15. maja tega leta si mi ponoči rekel Sonce
in sem se rodila. Od takrat sem brez vseh skrbi.
Zložila sem že vse obleke. Sedim v žepu.
Sem v sredici in nič ni mojega.
Ponoči moja roka vedno išče tvojo.
Sredico dneva, ki si njen
zavitek.

Volovska srca

Ne vem, kako se je imenovala njegova mati Roža,
Jasmina ali Jagoda, ime, dišeče kot spomin.
Ne spomnim se, o čem sva se pogovarjala,
leto in leto in leto nazaj, kaj mi je govoril celo leto kot duh,
škipajoč v tujem hodniku noči. Rad je pil.
Lakota in jeza, pogled in roke je imel poželjive.
Bala sem se sedeti zraven njega, predvsem kadar
je dresiral psa, ki ga je dobil zastonj
ali pa kot povračilo dolga. Nosil ga je v hlačnem žepu
prvega pol dneva. Brez bojazni je zaničeval
vse ženske. Kar naenkrat je vzrožil.
Potrebno je bilo mleko, da smo ga pomirili.
Nikoli ni bil sam. Spreminjal je barve.
Nič se mu ni poznalo, od kod je izviral.
Nikoli mi ni dal nobenega denarja,
samo torbe, naphane s sadjem.
S kupi toplih, počenih paradižnikov,
vse se je cedilo in lepilo. S stebli in glavicami
bolehnih rabarbare, ki jo je bilo treba
gristi in izpljuniti ostanke.
Zjutraj ga je našla psica, hčerka tistega psa,
ki ga ni hotel ne znal vzgojiti.
Ležal je tako, zviti v piščančka,
z usti, zvezanimi v pentljo,
s priimkom, zvenečim kot srebro,
mrtev sredi živine.

Zvezda pod menoj

odpri okna to so tvoje roke
odpri roke to so tvoja vesla
odpri pomlad ona je s tabo
veslaj venomer nepripravljen

Prevedla Katarina Šalamun Biedrzycka

Robert Rybicki

Kako

se prevesti
v jezik, se z njim
preobrniti na drugo
stran, kamor
gredo ti, ki jim je
na tem svetu pretesno,

in

kako neki bo jezik preobrnil nas,
ko nam bo glede tega že
vseeno?

HAPPY DADA:

orada naklada, jsem
viděla hada, iz prepada
parada si je rekla estrada

in je bila pes,
do jutra pa Praga,
ježešna, krk, reggae,
trh a krb! In zdaj vpada Saddam
v hišo Muhammada po grass
in s tem se ubada
ali pada

dež
als happy dada als sound'da,
to ni razvada Pounda, pa
voda nam doklada moči,
zraven vremenska nezgoda,
ko je dodo gnil,
ko nam nič ne doda anoda in katoda,
ko ugasne vsaka nada iznenada
und null mit nuddeln in moon
pagoda in za skunk račun,
skok in school, sceptic kung-fu in typhoon,
und simpsons on screen

v doktrin

dodajanju dna nadaljnjim dnom
in guči: zid nit fit kit
cilj-rit.

No-one knows how it grows,
frazofrenik s fraktalom frfruja frizure Freuda,
ampak iz vala z voala à la Aal im Allee,

sallam fallus
als minulost,

kaj tale naklada v tem anglodada,
črna čocka v teminah trne

ako die

in Didi in MIDI LIDI

und da:

nomada naklada dada

als Versager

poezija se mora postaviti k peči
mora se ogreti
si pretegniti kosti

okoli domišljije bodeča žica

jezik sanja:

poezija je kot pobiranje krušnih drobtinic

*jezik sem, je zamlaskal,
zaploskal
in zaspal.*

Salve smeha

Pokoži te toti zigurat smetja.

Igram šum televizij s snegom,
škrtanje in škripanje žerjavov.

Nesi se kot vejico po gorski reki,
menih brez pasjih vrlin.

Predavanje pa je o praznini v glavi?

Kako se zdaj skidati, povej mi?

Pred enim tednom je Kromosom telefoniral Galaksiji,
medtem se je nabasal Mojster Hormon –
tako vsaj poroča Janusz Tzara;
nekateri trdijo, da óni trdi,
drugi pa, da tveze laži,
ampak ne ovaja;

petsto kilometrov naprej,
v epicentru povečanosti *in* naveličanosti
pregradne stene poslovnih stolpnic bučijo od govoric.
Nihče nas ne bo spustil s tega planeta.

Pred vami sta Saddam Bosak & Ali Duda.
Na dnu čas teče drugače.

Pogledam, tam pa je obraz
Janusza Szuberja.

»Zbudil sem se,
mimo okna je letel ptič,
spomnil sem se na bivšo punco,«
bolj ali manj tako zveni španska poezija
po mnenju Andresa Andersa.
Jaz se je prav tako zbudil,
ni se mogel spomniti sanj.
Nimam mačka,
že več kot en mesec ne kadim.

Ves čas samo vstopam v te tramvaje *in* izstopam iz njih.

Iluzija za iluzijo je privela znak.
Plešča je oropal spomina na lase.
Zarolan kot te stopnice.
Izlulana kot ta kamen. Ne sodi,
da ji ne bi sodili, je celo posadili.
Govorila bo po krakovski
ko *se* bo rodil
naravni nasmeh človeka,
ki ves čas ždi v naravi,
prdi med drevjem. Medtem pa

nekaj renči *mi ta*
človek iz mita.
Človek-Simbol.
Poln kufer ga imam.

Zbudil sem se,
pokakal sem se v gozdu.

Ja, brusim predstavo prav o tem.

Hindujec katoličan

postane poljski predsednik,

prestavi poljski jezik
v dravidsko pisavo

vpelje cifro nič v katolištvo,

xanax kot vsakdanje obhajilo,

norost kot osnovno stanje možganov,

gozdovi obstajajo, vendar niso tako udobni
kot pograd na xanaxu,

Sveta krava na sredi Marszałkowske v Varšavi
blokira demonstracije poljedelcev.

ZVEZA IN ZVEZANOST:

radovoljec,
išem
manj prostorno obliko

ka je pesen
kera nea predrigači avtorja
ti čudež avtodestrukcije

zvezani v reklami
hočejo zveze zapreti
vse po vrsti zapreti
gobec zapreti
ti čudež dela
v zoopolisu

Šum,
šum, trušč,
trušč.
Rentgen besede,
rentgen besede,
trdovratno
ne ponavljati
in obnavljati,
oddaljevati se
in se vračati.
Od blizu,
od daleč:
oblika kolesa.
Notranji jaz
blizu besede,
on sam
kot vcepljen,
kot bi kdo hotel
z iskanjem
najti razsežnost
tega nečesa.

Nečesnost.

Do meja spoznanja!

»spoznanja«.

Beseda. Vrteti. Se. Kot. Tornado.

Vse. Konstrukcije. Misli.
Kot. Eksponati. V. Muzeju.

DOBER DAN

imenujem se,
imenuj me,
senca sebe

brez jecljanja
mlaskanja in ploskanja,
ko telegrafski stop
oči obvešča o
koncu prizora
obvestila in logike nadzora,

ko blisk misli razprši mrak
v dizajnerski torbici pa
hodnični žakelj

Natalka Suszczyńska

Po resnični zgodbi

(odlomek iz kratke zgodbe)

Zaradi recesije na nepremičninskem trgu sem se bila v tistem obdobju prisiljena preseliti v pasjo utico. Oglas sem našla na Gumtreeju. Utica je stala na posesti bivših učiteljev jezikov Bližnjega vzhoda, starejših zakoncev, oddajal pa mi jo je njun sin, podjetni tridesetletnik, ki se je v kriznih časih imenitno znašel in znal razsodno upravljati družinsko premoženje. Da bi si znižala najemnino na sprejemljivo vsoto tristo petdeset zlotov na mesec (plus stroški), sem pristala, da si bom utico delila s sedemletnim bež labradorcem po imenu Boris Šic. Zaradi sorodnih zanimanj in podobnega pogleda na svet sva se z Borisom hitro spoprijateljila. Tako sva živela skupaj kakšne tri mesece. Vsako jutro sva šla hkrati v službo. Jaz sem takrat delala na bankomatu na položaju kontrolerke pravilnosti pinov. To ni bilo lahko delo. Da sem ga lahko opravljala, sem si morala prej zapomniti na milijone pinov, povezanih s številkami kartic, potem pa jih še nisem smela zamešati. Na srečo je bil to dobro plačan in kar cenjen poklic. Boris ni imel takšne sreče. Vsako jutro se je usedel na avtobus in se dve uri peljal na drug konec mesta, kjer je v križišču upravljal svetlobno signalizacijo. Osem ur je preživel v podzemni kabini in menjaval luč. Včasih tudi na oranžno. Poklic, ki ga je opravljal, mu ni prinašal ne zadovoljstva ne možnosti napredovanja. Nad glavo se mu je neusmiljeno razprostiral stekleni strop, samo da v tem konkretnem primeru v podobi dna kanalizacijskega jaška.

Vsak večer sva šla po službi v bližnjo gostilno popit nekaj vrčkov sproščujočega piva. Tam sva večkrat doživela raznovrstne prigode. Boris se je vedno na smrt bal, da se mu bo pod vplivom alkohola preveč razvezal jezik in bo o sebi povedal preveč. Zato je že od zgodnje mladosti začel razvijati tehniko, ki mu je omogočala, da je pijan o sebi pripovedoval izključno laži. »Ime mi je Tomaž Maček,« se je predstavljal dekletom, jaz pa sem že vedela, da se ta večer z njim ne bo mogoče pogovarjati. V treh mesecih sva se tako zbližala, navadila drug drugega, svojega dnevnega ritma in svoje pasje utice, da sva čisto preprosto pozabila, da se svet rad spreminja. Kot običajno v takih trenutkih je na vrata potrkala zla usoda in spodnesla temelje najinih urejenih življenj.

Zgodilo pa se je takole. Gluha noč in midva sva se – pri čemer sva hodila mimo hord mladine, ki je proslavljala vikend – počasi vračala v svojo utico. Že od daleč sva opazila, da pri dobrodušnih zakoncih, ki sta nama oddajala lokal, gori luč – kar je bilo ob tako pozni uri zelo nevsakdanje. Odločila sva se, da bova samo malo pokukala skozi okno in ugotovila, za kaj gre. Gledati ljudem v hišo skozi okno, roko na srce, ni zelo kulturno, vendar se zgodi tudi najboljšim med nami. Znotraj sva zagledala tri trupla in aranžma, podoben tistemu iz filma *Funny Games*. Zakaj nisem prej prepoznala teh kavčev, te mizice, tega televizorja? Kasneje sem se večkrat krivila za to tragedijo, ki se ne bi nikdar pripetila, če ne bi ločevala filmov od pravega življenja. Zdaj pa je bilo že prepozno. Boris je grozljivo zatulil. In tedaj sem v senci, nedaleč stran od begonij, opazila rdeča očesca Gozdnega škrate, ki so buljila v naju. Meni je še uspelo odskočiti, Boris pa se ni zavedal nevarnosti. »Pri priči zbeživa!« sem celo zavpila, vendar so strahotne čeljusti Gozdnega škrate hip za tem raztrgale Borisovo otroško telo.

Ne vem, kako dolgo sem tekla. Mogoče cel vikend. Velikokrat sem se ustavila, da bi popila malo vode iz luže. Nisem vedela, kaj bi. Razmišljala sem, da bi telefonirala na policijo, ampak policija je gluha in slepa za ljudi, kakršna sem jaz, in za probleme, kakršen je bil Gozdni škrate, ki jim je kvaril statistiko. Preostalo mi je torej samo, da si najdem novo stanovanje.

Prišla sem k sebi v neki bedni četrti. Razgledala sem se naokrog. Vseposod umazani kvadri z napisi »Veleprodaja najlonk«. Nisem vedela, da celo v takšnih težkih časih ljudje potrebujejo toliko najlonk. Poleg kvadrov – ocfane kepe trave in stare asfaltirane ceste. Vsaka od teh cest je najverjetneje vodila najprej med polja, potem pa čisto nikamor več. Takrat sem dojela, da se bom tokrat morala nastaniti prav na takšnem kraju. Ampak kam naj se tu nastanim? Kako naj tu iščem stanovanje? Odločila sem se, da se bom sprehodila po tem razpokanem asfaltu v upanju na čudež. »Pa saj si zaslužiš čudež,« sem si mislila. Stopala sem in obujala spomine na nedavno tragedijo, ko je na lepem začelo deževati. Sprva je bilo to še kar znosno, z nekakšnim olajšanjem sem celo pomislila, da bo dež spral umazanijo od bega z mojega obraza in dlani. Potem pa sem se zavedela, da se vendar nimam kam skriti in da se bom brez skrivališča iz umite osebe kmalu prelevila v premočeno. Začela sem trkati na vrata, od enega grosista do drugega, vendar je bilo že dolgo po petih popoldne in vsi delavci so se že odpeljali

domov. Ni bilo niti čuvajev, da bi mi odprli. Po še enem spodletelem poskusu, da bi vstopila v veleprodajo najlonk, me je prešinilo: pa saj lahko naliv prečakam v smetnjaku! Odkar so ljudje nehali odmetavati smeti, ker so se izkazale za preveč dragocene, so smetnjaki postali čisto prijeten prostor. Kljub temu, da je vse močnejše deževalo, se še nisem prepuščala paniki. Zdaj sem imela cilj. V upanju na rešitev sem z očmi iskala smetnjak, dokler se ni čez nekaj minut na obzorju med kvadrom, podobnim kvadru, podobnim kvadru, pojavila čisto čedna uta s smetnjaki. Pospešila sem, ker sem mislila na dež, na streho, da imam vse bolj mokro glavo in da mi dež v curku lije za ušesi po tilniku za ovratnik. Sanjarila sem o tolažilni smetiščni uti. Končno sem jo dosegla in vstopila, vendar sem pri priči stopila dva koraka nazaj, spet na dež. Kajti v uti s smetnjaki je stalo že osem ljudi. V trenutku sem pozabila, zakaj sem prišla tja.

Smetiščna uta končno ni avtobusno postajališče, če se kdo zadržuje v njej, mora biti del neke skupnosti. Kakšne? Ali me bo sprejela? sem se spraševala sama pri sebi. Tolažila sem se, da to mogoče ni skupnost, ampak samo izgubljeni mimoidoči, ki bodo odšli, čim se pojavi mavrica, meni pa – ki se bom pred njimi pretvarjala, da bi se prav tako rada samo za trenutek umaknila pred dežjem – ni treba z nikomer navezovati pogovora. V tistem trenutku me je mučilo veliko vprašanj, ki so mi preprečevala vstopiti v smetiščno uto. Tako sem torej stala na dežju z butasto odprtimi usti. »Pridi noter, kaj stojiš na dežju,« sem končno zaslišala. To so povedali v zboru. Vstopila sem.

In sem tudi ostala, in s tem razrešila svoj stanovanjski problem. Še istega večera sem izvedela, da so ljudje, ki se nahajajo v smetarnici, imigranti iz dežel Beneluksa. Pravili so, da je tam še slabše kot tu. Pripotovali so k nam v upanju na ugodne prekarne pogodbe in delo pri kebabih. Računali so, da bodo enkrat mesečno družini pošiljali denar in pakete z dobrinami iz naših trgovin. Na žalost so vsi pristali v višjih šolah mentoringa, vloginga in unboxinga. Dodelili so jim nizke socialne štipendije, vendar je bil trg dela zanje zaprt. Komaj so se preživeli iz dneva v dan, zato se jih je osem skupaj nastanilo v to uto za smeti. Ker je bilo – kot so mi pojasnili – oddajanje smetiščnih ut čisto sveža ideja Mestnega komunalnega podjetja, ki se je s tem izognilo bankrotu, ob priliki pa se je izkazalo z dosežki v boju proti brezdomstvu. Žal – zastrašujoči ritem inflacije je dvigal najemnine povprečno

enkrat tedensko, zato so mi prebivalci smetiščne ute na terenu veleprodaje najlonk z veseljem ponudili začasno prebivališče. Jaz pa sem jim povedala za Gozdnega škrata. Ko sem končala, so mi uzavestili, da je nedelja, jaz pa sem si olajšana oddahnila: nič mi ni stalo na poti, da se naslednjega dne ne bi prikazala v službi.

Pot iz te kvadraste dežele bogu in ljudem za hrbtom do mojega bankomata je bila strašno naporna. Vsak dan sem se premikala po tej progi z obmestnim vlakom, polnim vse bolj žalostnih in vse bolj umazanih ljudi. Ti, ki so bili v ponedeljek še oblečeni v same znane znamke, so v petek že hodili v cotah iz diskonta. Plašči iz alpake so se spreminjali v puhovke, puhovke pa v deke. Porazgubili so se smartwatchi in tablice, zlati uhani in srebrni prstani. Nič čudnega, navsezadnje se je vse kvarilo.

Najprej so vpeljali vstopnino za vstop v trgovino. Za vstop v lokalno trgovinico si plačal dva zlota, obisk v veleblagovnici pa te je stal tudi do pet zlotov. Diskonti niso bili nič cenejši. V tisku so se oglasili kritični glasovi. Vendar je imel le redko kdo sredstva, da bi obiskoval knjižarne in za dva zlota listal po vseh teh časopisih. Ovirani dostop do dnevnega tiska je končno prinesel že dolgo napovedovani propad tiskane besede. Opozicija se je, kot ji je v navadi, poskušala zbirati na internetu. Vendar so vse forume bliskovito izsledili in pozaprlji. Samo nekaj demonstracij z geslom »To ni država, v kakršni želimo živeti« jim je uspelo organizirati. Odporniško gibanje je potem za hip cvetelo v komentarjih na servisu Pudelek.pl. Vsi prizadeti so zlahka razbirali revolucionarni podtekst v formulacijah, kot so »PRVI!111«, »lušni čevlji, ampak ne pašejo k oblekci« ali »na drugi fotki izgleda, kot da bi se zavila v hrenovko :)«. Nič čudnega, da so državni strokovnjaki kmalu uganili pravi pomen komentarjev, saj se naša država že dolgo ponaša z dosežki na tem področju. Prav naši strokovnjaki so namreč razvozlati kodo Enigme, v zadnjem času pa so razšifrirali vse skrivnosti Wojniczevega rokopisa. Nobena koda, ki bi si jo izmislila človeška rasa, zato ni mogla ostati skrita pred njimi dlje kot za kratek hip. Rezultat je bil tak, da so do konca leta prebivalcem odvzeli tisk, internet in telefone. Vlada namreč ni mogla zanemariti moči zasebne misli, zakodirane s posredovanjem emotikonov in emodžijev.

Hkrati z naraščanjem cen je padal moj družbeni status.

Delo na bankomatu ni bilo idealna zaposlitev za obdobje globoke kri-

ze. Videvala sem celo pasje salone za jorke, ki so uspevali bolje od bankomatov. Tako nekako pač je s tem, da slaba konjunktura odvrča od bank, zato pa v ljudeh več željo po oskrbi pričekaj njihovih ljubljencev. Nisem več imela sredstev za zabavo – večerov, ki sem jih z Borisom preživljala v gostilnah, sem se zdaj spominjala kot zgodb, ki sem jih videla v kinu. Skupaj s sostanovalci iz Beneluksa smo v tistih časih sredi smetarnice kurili majhen, povsem varen ogenj, in ko smo sedeli okrog njega, smo si pripovedovali solzave zgodbe, potem pa po kakšni uri pozaspali, izčrpani od joka. Dnevi so minevali, moj bankomat pa je šel iz rok v roke. Vstopal je v fuzije. Najprej z vse večjimi bankami, potem pa z največjo državno verigo lekarn. Na koncu ga je kupil konglomerat trgovin z oblačili iz druge roke. Število strank pa se je še kar manjšalo, dokler ni nekega dne napočil konec bankomatov. Za poslovilno darilo sem od firme prejela škatlico aspirina in trinajst parov naravnih. Ta velikodušni dar in skromna vsota, ki sem jo privarčevala, sta mi omogočila, da sem preživela še naslednji mesec, plačala najemnino za smetiščno uto, si kupila hrano in mesečno vozovnico. Nisem vedela, kaj bom potem, vedela sem samo, da v obdobju padca ekonomije nima smisla upati na udobne službice, kakršni sta anketar ali statist. Dnevi so mi tako minevali med razgledovanjem za kakršno koli službo. Nekajkrat sem se polotila sprehajanja jorkov in čiščenja prizorišč nesreč. Toda dostop do teh poklicev je bil prepreden s pregosto mrežo zvez, da bi se oseba, kot sem jaz, lahko v njih obdržala za dlje. Nihče me ni poznal, zato nisem mogla računati, da mi bo uspelo zablesteti v teh poklicih. Vendar se je mesec neizprosno bližal koncu, ne da bi se vsaj malce oziral na mojo materialno situacijo. Obrnila sem se torej na srečno naključje. Vendar mi tudi to ni pomagalo, čeprav sem vsak večer vestno čarala in zaklinjala »usoda se mora obrniti«. Ko je enaintridesetega dne ura odbila osemnajst, sem torej morala spakirati tistih nekaj svojih stvari v culico, si jo obesiti na palico, ki sem jo prej našla, zapustiti študente iz Beneluksa ter svojo drago smetiščno uto in se odpraviti proti sončnemu zahodu.

Odpravila sem se v gozd. Da bi nekako preživela prvo noč, sem si postavila kolibo iz palic, maha in praproti. V skrbi, da me ne bi obiskala gozdna policija, nisem zanetila ognja. Vendar nisem spala – helikopterji, ki so patrolirali po terenu, mi niso pustili zatisniti očesa. Toda na ležišču iz dračja sem imela dovolj časa, da sem premislila o svoji situaciji in možnih

nadaljnjih potezah. Ob sončnem vzhodu sem se odločila napotiti globlje v gozd in sem zakorakala v debelo jutranjo meglo. Zanašala sem se, da bom našla kakšno zapuščeno bajto, bunker, ki je ostal po vojni, ali vsaj lovsko opazovalnico. Idealen bi bil seveda ogrevan opazovalni stolp, vendar na zgledne rešitve že dolgo nisem računala več, zato si nisem delala utvar, da bom našla kaj takšnega. Hodila sem po stezicah, prebijala sem se skozi gošče in grmovje, vsake toliko pa sem se sklanjala po gobe, jagode in kakšne bolj rejene žuželke. Končno sem našla kraj, kjer je bila hrana zastoj. Prvič po zelo dolgem času sem se imela tudi priliko naužiti lepote narave. Spet sem začela razločevati drevesa, ko pa sem začutila potrebo po počitku, sem se zleknila na jasi in prisluhnila ptičjemu petju.

Vendar mi še kar ni bilo jasno, h kakšnemu cilju sem namenjena. Življenje v gozdu vendar ni moglo biti rešitev za preostanek življenja. Kvečjemu če bi me posvojila kakšna volčja družina in bi postala njihov divji otrok. To bi bil, res je, nekakšen način, da preživim nekaj naslednjih let. Mogoče skupnost volkov potrebuje posameznico, kakršna sem jaz? sem se spraševala. Iz premlevanja me je prebudil pogled, ki se je na lepem razprostrl pred mano: mogočni konopljeni šotori, gruča ljudi in ognjišče, ki je kar prosilo, da ga obkoliš v bratskem krogu. Hitro sem naredila bilanco izgub in dobičkov ter se odločila, da bo v moji tedanji situaciji to, da se približam tej čudaški naselbini, najrazumnejše, kar lahko storim. Stopala sem počasi, vseeno negotova, kaj naj tokrat povem tako posebni skupnosti ljudi, ko se jim bom predstavljala. Prva je k meni pritekla gruča otrok. Malčki so mi brez besed na glavo položili venec iz makov in perunik, me prijeli za roke in me odpeljali proti največjemu šotoru. V njem je sedela ženska, ki je delovala kot priletna učiteljica kiparstva v likovni gimnaziji. Rekla sem ji »dobar dan« in sem že hotela začeti razlagati, kdo sem in kako sem zašla sem, spet podoživljati vse te bedne prizore svoje usode, ko mi je eden od otrok s prstom prekril usta. »Molči« – sem razumela. Ženska mi je pokazala na bogato tkano blazino. Usedla sem se nanjo. V dlaneh ženske sem tedaj opazila majhno cikcakasto kačico, in ženska je polizala njen cikcak in mi potem s pogledom namignila, naj storim isto. Skozi glavo mi je šinila misel, da me hoče morda zastrupiti. Razgledala sem se naokrog za izhodom. Nisem videla takšne možnosti, zato sem se odločila, da se bom ravnala po njenem predlogu, in sem prvič v življenju polizala kačo.

Tega, kar je sledilo, ne bi mogla predvideti niti v najbolj drznih sanjah. Gledala sem žensko, slišala sem, kaj govori, vendar nisem videla, da bi se njene ustnice premikale. Moji sumi so se potrdili – znašla sem se v naselbini čisto pravega posthipijevskega plemena, za povrh nomadskega. Izkoriščali so gozdne vire, dokler jih niso čisto izčrpali, potem pa so se preselili dalje. Moški so se vsako jutro odpravili po nujni živež, se pravi korenike in stebila, koprive, rogoz in želod. Nikoli ne bi pomislila, da je nekatere izmed teh stvari mogoče jesti. Nisem imela tega znanja, ker je bilo pri nas prepovedano – v tem oziru so cenzurirali celo risanke. Posthipiji pa so si te informacije predajali iz roda v rod. Ko so njihove skvote spremenili v kemične čistilnice in Mercatorje, niso imeli več izbire – preselili so se v gozdove. Sicer pa so bili v mestu obsojeni izključno na GMO, kar je njihovemu plemenu povzročilo ogromno škode. Druga generacija otrok se je rodila gluhonema. Zato so se celo starejši odrekli verbalnemu sporazumevanju in so se zatekli h Knjigi modrosti, ki jo je napisal Prvi posthipi. Medtem ko je popotoval, da bi našel notranji ogenj stvarstva, je odkril najrazličnejše skrivnosti narave. Telepat-ske zmožnosti, kakršne premore človek, ki okusi kačji cikcak, so bile ena od njih.

Koledar

Dedek se je trudil, da bi bil komunist, ker je menil, da se mu bo to izplačalo. Nekateri vse do danes niso pozabili na to in se razburjajo, tako da bi lahko rekli, da je požel uspeh, vsaj istovetnostni.

Težko si je v spomin priklicati kaj novega. Eni in isti spomini se vrtijo kot video kasete, na katere je nekdo posnel malo tega in malo onega; *Amadeus*, ki ga prekinjata *Glavna rešitelja*, reklame s Polsata in velika gala zabavnih popevk. Kopija sčasoma postaja vse slabša, ekran prekrivajo črte.

Dedek se je trudil, da bi bil komunist, toda nekega dne je zapihal drug veter, ki ga je popeljal v pravoslavno cerkev. »Belorus mora biti pravoslavec,« je ponavljal od tedaj. V hiši so se pojavile ikone, sveta pisma, namesto sosedov so začeli opravljati škofe in pape. V okviru svojih novinarskih nalog je dedek začel izdelovati pravoslavni koledar. Koledar z listki za trganje z vsemi prazniki je izhajal vsako leto.

V komodi v veliki sobi so ležala kadila z gore Atos. Smela sem jih vohati, čeprav nisem bila moški. Nekega dne so nehala dišati – da me niso mogoče spregledala?

Za v cerkev si nismo nikoli pokrivala rut, bile smo mestne ženske. Kot mestne ženske smo tudi obrede poznale bolj približno. Zelo pozno se mi je posrečilo zapomniti, da po Veruju ni več daleč do konca.

To pa ne, da bi po hahlaško

V devetdesetih letih si je dedek Mikołaj namislil, da bo popravljaj batjuške – pravoslavne pope z dolgimi bradami. Najprej ga je v pravoslavni cerkvi razganjalo od jeze, potem pa je doma grmel:

»To ni beloruščina, to je neki ne tič ne miš!«

Pa še, da je sramota v cerkvi govoriti po hahlaško. Hahlaščina je poime-novanje govorov ukrajinsčine, čeprav tako rečejo tudi vsakemu drugemu nekodificiranemu jeziku, ki se govori na Podlasiu; včasih ima ta oznaka opisni značaj, včasih pa je izraz zaničevanja. Dedku je šlo za to drugo.

Ogorčen je poskušal vzeti zadeve v lastne roke. Ker ni mogel prenesti, da so pridige batjušk napisane v neskrbnem jeziku, jim je naročil, naj mu jih prinašajo, in jih je popravljaj. Kar je bilo hahlaško, se je spreminjajlo v kodificirano, literarno beloruščino. Nihče mu ni za to plačeval (tako vsaj zatrjuje moja mama). To je bilo jezikovno prostovoljstvo, za katero ga ni prosil nihče in za katero mu ni bil nihče hvaležen.

Dedku so bile popravljene pridige vseč. Končno ni več zapuščal cerkve besen. Toda ali je vernikom, ki so vendar po navadi govorili po hahlaško, takšna položena, pristrižena beloruščina prišla za kar koli prav?

Dogodivščina s popravljajjem pridig je trajala samo nekaj nedelj. Nekako je vse skupaj padlo v vodo, težko je reči, po čigavi krivdi.

Dedkova sestra se je včasih predstavljala kot Zenobia. To ime naj bi ji pomagalo, da bi se izgubila v množici. V resnici je imela drugo, vzhodno, ki se ga ni dalo niti zapisati niti izgovoriti. Že v otroštvu sem se odločila, da ga bom skrajšala – na tri črke, in se je prijelo.

Za življenja je niso pretirano cenili. Veljala je za zapuščeno babo, ki se oblači v sintetične cunje s tržnice, ki nerazumno poudarjajo njeno grdoto, poleg tega pa glasno govori, vulgarno obrekuje in gleda poneumljajoče nadaljevanke.

»Takale pičkolina,« je pogosto govorila o ženskah, ki jih je štela za šibke, nafrfuljene ali zapuščene. Sama ne bi za nič na svetu hotela, da bi ji rekli tako.

Družinski člani so gojili prepričanje, da ji veliko manjka do njenega učnega brata.

Rojene v isti vasi je pot ni zanesla, kot njega, v Minsk, Moskvo, Sankt Petersburg, pač pa samo v Varšavo. Ni študirala jezikov, ampak neko brezvezno ekonomijo. Za povrhu še socialistično. Če je družina sploh priznavala, da vsaj malce sije, potem izključno z odbito svetlobo – od sijajnega brata. Najboljši dokaz za manjvredni položaj Ziu pa je bilo prav njeno odraslo življenje: čeprav se je v mladosti napotila v drugo smer kot brat, je na koncu tako ali tako pristala v Białystoku – tako kot on. Tam je preživela vse svoje poklicno življenje na istem delovnem mestu. Po mnenju družine ni pomenilo čisto nič, da je bila v službi pomembna, opazna osebnost in da je premogla precej vpliva.

Ko se je upokojila, sta z možem vzela psa in mu dala povsem običajno ime. Nihče ga ni maral, vsi so menili, da je neumen, grd in še preveč laja. Pes je umrl mesec dni za njo, mož pa slaba tri leta pozneje; to zadnjo smrt je družina sprejela z nelagodnim olajšanjem.

Po smrti je babica Ziu postala izjemno verna oseba. Živi so na vsakem koraku poudarjali njeno predanost duhovnim zadevam. Sicer je vdovec zagojavljaval: »Samo rada je pela v zboru,« ampak saj možje nič kaj dosti ne vejo, ta konkretni pa je – kot so prepričevali živeči – samo prispeval k temu, da je Ziu zafrčkala življenje. Mogoče bi, če ne bi bilo njega, šla po stopinjah genialnega brata.

Prevedla Lara Unuk

Esej o poeziji

kadarkoli bo dobro.
samo ne prehitro. storjeno mora biti
čim bolj počasi, z občutkom in prefinjeno.
naj bodo upoštevani in zajeti
vsi detajli, vse s filigransko
natančnostjo izdelane arabeske.
upoštevaj naj se stopnja vlažnosti,
napetost in slokost kože. torni faktor.
različne osebnostne lastnosti in preference,
mladostne ljubezni, šifrirana sporočila
skrita v ljubezenskih pismih, tajne pisave.
zares opolzke misli. občutljivost
ušesnih mešičkov in prstnih blazinic.
ugodje, ki se nam zdi tako samoumevno
ob božanju. ritem trepalnic. vse naključno, slučajno
in nepredvidljivo, od višje sile odvisno
in skrito v jeziku trav. zvoki jasmína
v svetlozelenih porcelanastih šalčkah iz Kitajske,
svež šmalotopel kruh z marmelado.
dobro jutro sobotno jutro na golem hrbtu.
to ni pravi zmaj.
poezija je limanje.

Prispevek k teoriji razvoja

najprej so bili zgrajeni grmi in na samem začetku so bili prekriti s flanelo. pa ne zato, da bi imel grm občutek prijetne domačnosti in zasebnosti, da bi mehko blago ščitilo ali grelo nežne liste, ampak zato, da bi deževne kaplje padale na mehko. nihanje teles v tistem času še ni bilo definirano. še telesa so bila komaj v fazi slutnje in svila je prišla veliko, veliko kasneje. z marelicami in golo kožo.

vsakdo ima svoje sanje,
mene pa v tem trenutku,
ko sedim v blagodejni senci
bambusovega nadstreška slaščičarne,
predvsem zanima kremšnita,
ki vsa sveža in tresoča
ravno prihaja na bleščečem, kovinskem krožniku.
in kozarec hladne oranžade.
ali pa morda v drugačnem zaporedju.
če bi rekel, da o tem sanjam,
to ne bi bilo prav.
in predvsem ne povsem resnično.

La mano cornuda

na splošno se izogibam
dolгим odgovorom in belim avtomobilom.
večnost me ne zanima preveč. čeprav
me kdaj ponoči, ko je mrak popoln
in kljub mehki odeji napadajo misli.
če že govorimo, mi tudi obče ni mar.
rad posedam, srkam čaj
in se počasi razgledujem naokoli.
komajda kdaj plešem. če plešem sem živa rana.
raztresen in neprimeren za resne razgovore.
zamišljam si, da sva s svetom na kolenih ob reki,
v roke zajemava vodo in jo mečeva v zrak,
da razpršene kaplje bleščijo v soncu kot iskre.

O minljivosti

bolečino, trpljenje, smrt čutim.
soba polna mehkih, toplih teles.
gola se hihitajo, brkljajo s prsti po kaviarju
in opazujejo zasnežene gorske vrhove,
ki se v počasnem mimohodu bleščijo v soncu.
sedim ob oknu in čakam sneg. ne dočakam.
dočakam večer, ki pride že zgodaj popoldne.
jezero mirno in negibno kot puding,
na njem nekaj črnih račk z belimi kljuni.
vse je nekako srebrno, lahke, hladne teže
in hitro. nekaj minut je čez polnoč.
vsak, ki gre mimo, se me dotakne.

Kupi mehko majico

Ne išči jelenov ob avtocesti.
Hitimo, ne pozabi na lepoto.
Glej kaplje dežja, ki se svaljkajo
po vetrobranskem steklu.
Poslušaj tišino, če jo najdeš
kje skrito med oblaki. Položi
roko narahlo na žamet. Ne
pozabi na lepoto, ko hitiš.
Hitrost je napaka, ki se dogaja.
Počasi se sprehodi po koži
in na njej s prstom nariši neskončnost.
Poljubi popek. Naredi še kaj
telesnega. Dotakni se glasbe.
Reci, naredi muziko, da se je
dotaknem s celim telesom.
Zavrni postopke uničevanja.
Kupi mehko majico. Naj bo to
tvoja nova domovina.

Nekaj o nas kot živalih

vem

da je še daleč

ampak pojdimo

počasi

rad bi videl

drevesa

med potjo

noč.
tudi če zaprem oči
vidim zvezde.

I can see the darkness

zdaj pač malo sanjarim
o ozkih presušenih ulicah mesta
o valovitih nepokošenih travnikih
o tisočih odtenkih zelene
o stvareh, ki se mi dogajajo preveč poredko
in se jih ravno zato in nasploh že
vnaprej veselim
o večerni hoji ob
zeleni reki proti domu in ona
meni in celemu svetu nekaj mrmra
počasi in leno mrmra pa je ne
razumem in tudi vseeno mi je
občutki so dobri taki enostavni
umirjeni
nek audi pricvili v ovinek
neko dekle se ozira naokoli
in si skupaj z mano misli
si domišljam
nikamor ne hiti
samo mrak
samo tema je pred nami

Vsi smo na istem vlaku

si znate sploh predstavljati
 da je življenje lahko čarobno.
 ne skrbite, ne boste razumeli, to so resne kozmične sfere.
 vse te želje, darila in zamišljeno praskanje po glavi.
 vsi si želimo samo dobre masaže,
 še kakšnega orgazma in dobrega spanja.
 tako zelo malo in tako enostavno.
 še nikoli v življenju se nisem počutil tako ljubljenega.
 govorim o kratkem trenutku. vem,
 slovo nima nobene zveze s slabostjo
 ki jo včasih občutim
 in slabost ni nujno slabost
 ampak naravna reakcija na zunanje impulze
 in pomanjkanje prostora svobode.
 prekrasen vran čepi na okenski polici
 velika črna puhasta nejasnost.
 le kako se ne bi zaljubil v to njegovo barvo
 za katero ne najdem imena.
 po osvežujočem teku skozi gozd si zaželiš
 da pozdravim tvoji ponosni prijateljici.
 katera mi je ljubša? težko rečem, ne vidim ju ostro,
 vsekakor pa obe.
 posloviva se od preteklosti.
 če se pojavi še enkrat,
 bom takoj padel še globlje.
 moj večer se začinja. vztrajam, da ostaneš
 in si skupaj ogledava zaključek tega lepega dneva,
 ki naše sovražnike spravlja v jok.
 pustiva nepomembnosti. kaj naj rečeva o današnjem izplenu?
 ne, midva nisva lovca in z nama je vse v redu. iskalca sva
 in vsako najino iskanje ima nepričakovan konec.
 to mi je všeč, to mi daje upanje.

Dolg in hladen pogled Syda Barretta

mačka, ki spi na razglednici.
razposajena družčina vrabcev
na mojem rdečem grmu
(ki v resnici ni moj)
pod oknom moje spalnice
(ki ni čisto moja)
hrupno slavi prihod novega dneva.
okoli devetih zjutraj ali malo prej.
ne vem točno, ali še napol spim,
nisem še v tem svetu,
ki je vsak dan manj moj
in vztrajno drsi tja nekam.
rad bi hodil po snegu,
ki pada.

Tišina

poznamo veliko vrst tišine.
večinoma so samo približki.
rastline, recimo,
kadar jim je težko,
jočejo povsem neslišno.

Okorno, a prisrčno

ne (sprašuj),
ne bom hodil v vojno,
v to ne verjamem, ne jebem,
ne vidim perspektive,
raje bi šel na sprehod,
tam bo zmaga zagotovljena,
mogoče srečava mačka,
si privoščiva dan,
kot da sva brez ficka v žepu
in nama je čisto vseeno.
zgoraj nebo, spodaj pesek in
vmes še nekaj skrajno lepih dejstev,
s katerimi se ukvarja umetnost,
kot tudi s tem, da so mi vseč te tvoje dlake
in te puhaste krivine
in tvoje vse
in zares se počutim
dobrodošlega v tej džungli,
udobno divjega, čeprav sem na hitro
še vedno isti, kot sem bil
in sem tam, kjer sem,
in se počutim seksi,
počutim se seksi v eteričnem smislu,
ne čutim sprememb,
samo to je, da se vračam,
kot da nisem nikoli odšel.
všeč mi je, kako noro
se ta obleka počuti na tebi.
takšne so te noči, ko si vzamem čas,
ko odplavam,
to so filmske noči,
na drugem valu sem,
lušno je, čeprav psihično naporno,

in vseeno mi je, kaj govorijo drugi,
saj ne govorimo istega jezika.
iz osebnih razlogov vem, da smo izredno lepi
in da so to zunaj večerni odtenki roza barve.

Duh želve je majhen in zelo star

ko pride čas za pogovor
in zabavo, grem domov.
tam imam okno s čisto prozorno šipo.
zunaj so črna tema in šumi.
razmišljam, da bi pokadil
košček hašiša, bral knjigo.

Essay on poetry

whenever is good.
 only not too quickly, it has to be done
 as slowly as possible, with feeling and refinement.
 let all details be
 taken into account, all arabesques
 made with filigree accuracy.
 the moisture degree considered,
 tension and slenderness of skin. friction factor.
 various character features and preferences,
 youthful loves, coded messages
 hidden in love letters, secret writings.
 truly obscene thoughts. sensitivity
 of earlobes and fingertips.
 comfort seemingly so self-evident
 in caressing. rhythm of eyelashes. all coincident, random
 and unpredictable, depending on the higher force
 and hidden in the language of grass. sounds of jasmine
 in lightgreenporcelainteapots from China,
 fresh stillabitwarm bread with marmalade.
 good morning Saturday morning on naked back.
 this is not a real dragon.
 poetry is gluing.

Translated by Janko Lozar

Contribution to the evolution theory

first the bushes were built and at the very beginning
they were covered with flannel. but not so that bush would have
a feeling of pleasant homeliness and privacy,
or so that the soft fabric would protect tender leaves or keep them warm
but so that the raindrops would have a soft landing.
oscillation of bodies wasn't defined yet at that time.
even the bodies were still in the premonition phase and silk came
much, much later. together with apricots and naked skin.

everyone has their own dreams
but at this moment
as i sit in the beneficial shade
of the bamboo canopy in front of the candy store
i'm much more interested in a cream cake
approaching on a shiny metal plate
all fresh and wobbling.
and a glass of cool orange soda.
or perhaps the other way around.
if I said i was dreaming about this
it wouldn't be right.
and, most of all, not completely true.

Translated by Ana Pepelnik and Matthew Rohrer

La mano cornuda

I generally avoid
long answers and white cars.
I'm not too keen on eternity. though
sometimes during the night, when it's perfectly dark
and despite the soft blanket, I am struck by thoughts.
when already speaking, I don't like universals either.
I like sitting about, sipping tea
and taking my time looking around.
I hardly ever dance. when I dance I'm an open sore.
distressed and unsuitable for serious conversations.
I imagine myself and the world kneeling by the river,
taking water in our hands and throwing it up in the air
so that the dispersed drops glisten in the sun like sparks.

Translated by Janko Lozar

On transience

pain, suffering, death i feel.
a room full of soft warm bodies.
naked, giggling, picking with fingers at caviar
and watching the snowy mountain peaks
which glisten in the sun in slow procession.
i sit by the window and wait for snow. it doesn't come.
evening comes, arriving early afternoon.
the lake is peaceful and still as pudding.
on it a few black ducks with white bills are swimming.
everything is a sort of silver, with a light, cool weight,
and fast. it's a few minutes before midnight.
each one that goes past touches me.

Translated by Rawley Grau

Buy a soft shirt

Don't look for deer by the highway.
We're in a hurry, don't forget about beauty.
Look at the raindrops rolling
down the windshield.
Listen to the silence if you find it
hidden somewhere among the clouds. Lay
your hand softly on the velvet. Don't
forget about beauty when you're in a hurry.
Speed is a mistake that happens.
Walk slowly over skin
and draw infinity with your finger.
Kiss the bellybutton. Do something
else that's physical. Touch music.
Say, make music so I can
touch it with my entire body.
Reject actions of destruction.
Buy a soft shirt. Let it be
your new homeland.

Translated by Ana Pepelnik and Matthew Rohrer

Something about us as animals

i know
it's still a long way
but let's go
slowly
i'd like to see
the trees
along the way

Translated by Andrej Pleterski

night.
even when I close my eyes
I see stars.

Translated by Joshua Beckman

I can see the darkness

I'm just daydreaming a little
of dried up city streets
of undulated uncut pastures
of thousands of shades of green
of things that happen to me much too rarely
but I look forward to them
just because of that and in general
of an evening walk
by the green river towards home and her
humming something to me and to the whole world
slowly and lazily humming and I don't get
her and I don't care anyway
feelings are good are simple
serene
an audi screeches into the curve
some girl looking around
we're thinking the same thing
I imagine
don't rush to anywhere
just nightfall
just darkness is ahead of us

We're all on the same train

can you even imagine
 that life can be magical.
 don't worry that you couldn't understand, these are serious cosmic spheres.
 all those wishes, presents and scratching the head thoughtfully.
 we all just want a good massage,
 an orgasm and some good sleep.
 so very little and so simple.
 I've never felt so loved in my life.
 I'm talking about a short moment. I know,
 saying farewell doesn't have anything to do with the nausea
 I have sometimes
 and nausea is not necessarily nausea
 but a natural response to external impulses
 and a lack of room for freedom.
 a beautiful crow crouching in a window
 big black fluffy obscurity.
 how could I not fall in love with his color
 for which I can't find a name for.
 after a refreshing run through the woods you want me
 to say hi to your proud friends.
 who do you like more? I can hardly say, I can't see them clearly,
 but definitely both.
 let's say goodbye to the past.
 if it shows up again
 I'll fall even deeper.
 my evening is starting. I insist that you stay
 and that we are together as we watch the closing of this beautiful day
 that makes our foes cry.
 let's leave trivialities behind. what can we say about today catch?
 no, we're no hunters and we're ok. we are searchers
 and all our searchings have unexpected endings.
 I like that, it gives me hope.

Syd Barrett's long and cold stare

a cat sleeping in a postcard.
a cheerful flock of sparrows
on my red bush
(which actually isn't mine)
below my bedroom's window
(which actually isn't entirely mine)
noisily celebrating the coming of a new day.
around nine in the morning or a bit sooner.
I don't know if I'm still half asleep
I'm not yet in this world
that is less mine every day
and keeps sliding somewhere there.
I want to walk in the snow
falling.

Silence

we know many kinds of silence.
mostly they're just approximations.
plants, for example,
they cry totally silently
when things are hard for them.

awkward yet sweet

don't (ask)
 I won't go to war,
 I don't believe in that, I don't give a fuck,
 I don't see any sense in it,
 I'd rather go for a walk,
 a victory will be granted there,
 maybe we see a cat,
 and could afford the day,
 as though we are totally broke,
 and we don't actually care.
 the sky above, below some sand, and
 in between some extremely nice facts
 that art is dealing with,
 as well as with the fact that I like your hair
 and the fluffy curves
 and your everything
 and I really do feel
 welcome in this jungle
 of cosy wild, though I'm quickly
 still the way that I used to be
 and I'm still where I am,
 and I feel sexy,
 I feel sexy in an essential sense,
 I don't feel changes,
 it's just that I keep coming back
 as if I never left.
 I like how crazy
 this dress feels on you.
 These nights are like that, when I take my time,
 when I swim away,
 these are movie nights,
 I'm on a different wave,
 it's nice although mentally exhausting,

and I don't care what others say,
we don't speak the same language.
I know due to personal reasons that we are extremely beautiful
and that there are evening shades of pink outside.

the tortoise's spirit is small and very old

I go home when it's time
for talking and partying.
I have a window there with a totally transparent pane.
there is black darkness and noises outside.
I'm thinking of smoking
a piece of hash, reading a book.

Translated by Ana Pepelnik

Slavčkov jezik

(odlomka iz kratke zgodbe)

2.

Če bi po kakšnem naključju živel v Istri, si mi ne bi bilo treba izmišljati, kako lep je moj kraj. V primeru subotiške pokrajine in vedut pa sem računal na moč nostalgije. Teh nostalgij je bilo več vrst: avstro-ogrška, zgolj madžarska, judovska, in celo aktualna jugonostalgija. Moja ciljna publika je bila precej široka in turistične skupinice, ki sem jih zbiral na svojih poučnih poteh, so bile po narodnostni sestavi veliko bolj raznolike od aktualnega stanja v Vojvodini: poleg Madžarov in Nemcev oziroma Avstrijcev so bili tu še judje nedoločljive nacionalne identitete, Srbi, Hrvati in Slovenci, za izlet pa se je zanimal celo kakšen zabedel Italijan ali Američan.

Ponudba se je sčasoma omejila na dva dobro premišljena celodnevna izleta, s prenočevanjem pod šotori v Hrastovači: prvi se je končeval na Paličkem, drugi pa na Ludoškem jezeru. Hrastovača je sedem kilometrov oddaljena od središča Subotice in je v bližini naselja Makova sedmica. Spada med gozdove zaščitenega naravnega območja – Subotičke peščare. Iz središča mesta smo se običajno peš ali s kolesi odpravili po široki cesti, katere robovi so se postopoma izgubljali v pesku, kar nam je omogočilo, da se svobodno potikamo po nepregledni ravnici; vrsta hiš ob strani se je redčila, dokler nismo naleteli le še na kakšno pristavo, sadovnjak ali vinograd. Skupine, ki sem jih vodil, so se najbolj veselile tropov ovac, ki so leno mulile redke užitne travice na pustem svetu pred gozdom. V hladilniku lovskega doma je moje goste čakalo delikatesno presenečenje: ovčje kislo mleko, s katerim me je oskrboval moj dragi poslovni partner, stari Mátyás.

Zaradi vse večjega zanimanja za tovrstne izlete je moja zgodba v nekaj letih postala rutina. Čeprav sem raje živel v preteklosti in sem v mestu prenašal samo tiste kotičke, s katerimi so me povezovali intimni spomini – v nasprotju z Zrilićem, ki je kljub svojim Zrinskim živel izključno v sedanosti in v užitkih, ki jih ta ponuja –, sem se izogibal zgodovinskim anekdotam; v moji zgodbi je bila zgodovina prisotna samo toliko, kolikor je je bilo mogoče videti. Kajpada nič okoli nas ni bilo izvorno; delež avtohtonih gozdov je padel pod 10 odstotkov, in čeprav se je naš gozd imenoval Hrastovača (z avtohtonimi drevesi lužnega hrasta oziroma doba), so vsenaokrog prevladovali bori in akacije, da o razširjenosti

ameriškega koprivovca (tu imenovanega gelegunja) sploh ne govorimo! Neposredna bližina madžarske meje je imela tako dobre kot slabe strani: tisti kanček vode, zaradi katerega je bilo Kereš (Körös) mogoče imenovati rečica, so Madžari napeljevali v svoje ribnike; vendar pa smo iz Madžarske v zameno uvažali divjad za naša vse bolj priljubljena lovišča: jeleni lopatarji so ob pomoči naše vlade mirno prehajali mejo ... Odveč je reči, da je bila priljubljenost lovišč v sorazmerju z nezakonitostjo nekaterih lovskih dejavnosti, toda to je že druga zgodba.

Jaz sem se vse do tega trenutka resda izogibal lovskim zgodbam: toda bolj ko je moj posel (ki sem ga v začetku doživljal kot izgovor, da se mi ni treba udinjati po njivah in sadovnjakih kot večini mojih prijateljev) postajal donosen, bolj je postajal pocukran jezik, ki sem ga z naraščanjem povpraševanja postopoma osvojil, da ne rečem ustvaril ... Bogastvo in raznolikost kot temeljna vojvodinska leitmotiva neizogibno krasita tudi moj plaz besed; prostranost in ohranjenost (stalno mesto: Obedska bara je bila prvič zaščitená leta 1874, dve leti po prvem narodnem parku na svetu, Yellowstonu!) sta pripravní odskočni deski za jezikovne bravure; potem pa, v odsotnosti resnejših vodnih prizorov, sledijo primerjave z valovitim morjem (veter gospodar!), velikimi puščavami (pesek, ki škrtá pod zobmi) in oazami, ki so mozaično razporejene po prostoru, kot da spremljajo žejo in željo turističnih puščavnikov. Skratka, vse skupaj sem predstavljal kot kratek obisk puščavskega sveta, nenevaren kot sama beseda peščara.

V začetku nismo prenočevali v gozdu. Šele ko so lovci vzpostavili tudi logistiko za šotorjenje, glede na to, da je bilo število gostov včasih večje od nastanitvenih zmogljivosti lovškega doma, sem izkoristil to možnost. Tihe noči pod svodi hrastovih (borovih!) dreves, šepet ob prasketanju ognja, zvoki in vonji, ki so prodirali v šotore in sanje in nas prek bližnjega roba gozda vodili v temna prostranstva, to je bila moja hrana za takšne izlete ter obenem glavni razlog, zakaj sem ostal v tem poslu.

[...]

5.

»Eichelhäher?«

»Eichhörnchen!«

To je bil naš način pozdravljanja. Ko so vsi utonili v sen in je v taboru zavlá-

dala gosta tišina, sem stopil iz šotora in se odpravil na sprehod po gozdu. *Eichelhäher, Eichhörnchen, Eichelhäher, Eichhörnchen ...*

Ta pozdrav si je, kakopak, izmislila Jelena, kot tudi kopico drugih malenkosti, ki so sestavljale najin svet. Te malenkosti so bile moj zakopani zaklad, vse dokler jih ni s svojo podobo osvetlila Tünde. Naenkrat je bilo, kot da mi je Jelena na doseg roke, lahko sem jo videl v podobi čaščene lepotic, ona je bila njena senca, njen sijaj, njen ogenj.

Po naključju sem prišel do roba, kjer se je začejalo strelišče. Med drevesi se je odpirala temna jasa, zato sem spremenil smer hoje; tukaj je gotovo kakšen vojak, če ne kar celotna stražarska izmena. Zašel sem globlje med hraste in opazil, da postajajo drevesa višja in debelejša, bolj ko se oddaljujem od strelišča. Potreboval sem kvečjemu pol ure, da sem se naposled znašel v pravem gozdu.

Ta drevesa sem dobro poznal, a svoje skupine si še nikdar nisem upal pripeljati sem. Jelena me je nekajkrat peljala do tega dela gozda. Tukaj sva se usedla, vsak ob svoje drevo, in poslušala šumenje listja, vdihavala zrak, prežet z vonji starodavnega življenja.

Jelena je bila pravzaprav velik cinik, njeno sovraštvo do mesta, do ljudi nasploh, jo je pripeljalo do teh meja. Prej se je ves čas potikala po Dudovi šumi, tem velikem parku zraven športne hale na Radijalcu. Tudi jaz sem živel tam v bloku in bežal iz pregretyh večnadstropnih zgradb v gozdni hlad. S knjigo v roki sem se selil z ene klopce na drugo in nekoč ves dan prebil z Jeleno: usedla se je zraven mene in najino branje se je spremenilo v tekmovanje, kdo bo zadnji vstal in odšel. Ko se je v Dudovi šumi popolnoma zmračilo, sva dojela, da nama ne preostane drugega, kot da se spoznava. Od naslednjega dne sva se začela sestajati v parku.

Bila je starejša od mene, v Novem Sadu je že končevala študij biologije. Najina srečanja so se spreminjala v strokovne obhode posameznih dreves. Ni imela rada ogromnih, napihnjenih platan, ki so bile zaščitni znak Dudove šume (v kateri murv sploh ni bilo več); z užitkom mi je odkrivala svet hroščev, ki so rili med njihovimi koreninami, in si dala kakšnega žužka na vrh kazalca ter imela govor njemu v čast, kot da bo prav on s svojim ugrizom končno podrl odvratno drevo! Jelena je iskala hraste, točno je vedela, koliko jih je v parku. Ko sva po nekaj mesecih vse obredla, se je kot najino edino možno zatočišče – in kot se bo kmalu pokazalo: svetišče – sama od sebe ponujala Hrastovača.

Še vedno je bila vojna in ni bilo ravno priporočljivo hoditi blizu strelišča.

Včasih se je zgodilo, da sva srečala kolono kamionov, polnih oboroženih vojakov. Toda nikoli nama ni nihče nič rekel, včasih sva le ujela kakšen obupan pogled iz globoke sence kamionske cerade. Noge so se nama vdirale v pesek, veter nama ga je nosil v oči, od časa do časa sva si izpirala usta in se izkašljevala, da bi se ga znebila. Vse to je bilo del najinega obrednega veselja, ker sva skupaj in ker sva na poti proti gozdu. Lepo je bilo vedeti, da obstaja meja tega mrakobnega mesta, države in časa, ki jo je mogoče prečkati. Bila sva na oni strani, pa čeprav samo za nekaj ur, je ob vrnitvi govorila Jelena. Toda Jelena je pravzaprav že zdavnaj prešla »na ono stran«. Jaz pa sem, lej no, na tem kapitalu osnoval svoj ceneni in plitvi turizem.

Toda do teh dreves svojih turistov nisem peljal. Odkar je Jelena izginila, si še sam nisem upal do njih. *Eiche* sicer v nemščini pomeni hrast, zato so Nemci tako veverico kakor šoja poimenovali po svojem priljubljenem drevesu: *Eichhörnchen* je veverica, *Eichelhäher* pa šoja. In zdaj sem tu med najinimi hrasti. Objel sem prvo deblo, ki se mi je zdelo Jelenino, in dolgo ostal ob njem.

»V teh drevesih so duše mojih prednikov,« mi je rekla med najinim zadnjim izletom, »duše, majhne kot žužki,« se je zarežala. Dvignil sem s tal posušeni primerek takšnega bitjeca (in spet sem zaslišal Jelenin glas: *Cicindela germanica*!), ga dal v žep in se vrnil v tabor.

Prevedla Seta Knop

Vir:

Neven Ušumović, »Slavčkov jezik«, v: *Rajske ptice*. Ljubljana: LUD Literatura (2025).

The Nightingale's Tongue

(excerpts from the short story)

2.

If, by any chance, I lived, say, in Istria, I wouldn't have to invent the beauties of my homeland. In the case of the Subotica landscapes and sights, I relied on the power of nostalgia. There were several of them: Austro-Hungarian nostalgia, purely Hungarian, Jewish, and even the current Yugonostalgia. My target audience was very wide and the small tourist groups I gathered on my educational paths were made up of so many different nationalities that they were much more versatile than the current mixture in Vojvodina: along with the Hungarians and Germans, that is Austrians, there were also some Jews of untraceable national identities, Serbs, Croats and Slovenians, and sometimes even some lost Italian or American would get interested in going on a trip with us.

In time, the offer included only two well thought-out one-day trips, with a night spent under the tents in Hrastovača: one trip ended at Palić Lake, and the other one at Ludoš Lake. Hrastovača is seven kilometers away from the center of Subotica and is close to the suburb Makova sedmica. It is one of the forests of the protected natural area: the Subotica Sands. From the city center we would set off on foot or on bikes, following a wide road whose rims slowly disappeared in the sand, which allowed us the freedom of roaming across the vast plain; a string of houses on the flank got thinner and thinner until it diminished into a farm, an orchard and a vineyard. The groups that I led mostly enjoyed seeing flocks of sheep that languidly grazed on rare edible grass in the areas close to the forest. A delicious surprise was awaiting my guests in the refrigerator of the hunting lodge: the sour sheep milk that my dear 'business partner', old Mátyás, provided for me.

The growing interest in this type of trips in a few years turned my story into a routine too. Unlike Zrilić, I avoided history; my story tolerated it as much as it was naturalized in the surroundings. Of course, nothing around us was authentic: the percentage of indigenous forests went down below 10%, and although our forest was called Hrastovača/Oak Grove (comprising indigenous trees of the common oak), we were surrounded with pine and acacia groves, not to mention nettle trees! The immediate proximity of the Hungarian border had

its good and bad sides: the little water that allowed us to call Kereš (Körös) a little river was being used by the Hungarians for their fish ponds. However, in return, from Hungary we imported game for our hunting grounds that were growing in popularity: fallow deer were entering Serbia aided by the Ministry... The popularity of the hunting grounds, needless to say, was proportionate to some of the illegal hunting activities, but that is a different story altogether.

True, until this very moment I have been avoiding the hunters' stories: as my business developed (which, at first, I considered an excuse for not earning my wages working in the fields and orchards like the majority of my friends), it enhanced the sweetness of my language that, as the demand increased, I slowly acquired, or, if I may say so, formed... Opulence and diversity, as the seminal Vojvodina leitmotifs, are also the unavoidable decorations of my currency of words; spaciousness and virginity (the permanent place: Obedska Swamp was first put under protection in 1874, two years after the first national park in the world, the Yellowstone!) are the next pair of devices for the expressive bravura in my language; and then, in the absence of any real watery phenomena, there are comparisons with a roaring sea (the ruling wind!), great deserts (the sand that cracks under the teeth) and oases, which are spread in space in a mosaic-like manner, as if they followed the thirst and desire of the tourist ascetics. On the whole, I represented it as a miniature trip into the desert world, a harmless one just as the word 'Sands' suggests.

At first, we didn't spend the night in the forest. Not until the hunters, after they had redecorated the hunting lodge, provided us with the logistics. for camping, since the number of the hunters was sometimes higher than the accommodation capacities in the lodge, did I make use of that possibility. Silent nights under the arches of the oak trees, whisper by a crackling fire, the sounds and smells that crawled into our tents and dreams, and took as beyond the nearby rim of the forest into the regions of the dark, was something that fueled me to go on trips like that, and it was also the main reason why I haven't quit this job.

[...]

5.

"Eichelhäher?"

"Eichhörnchen!"

It was our way of greeting each other. When everybody fell asleep and massive silence took over the camping site, I got out of the tent and went for a walk into the forest. Eichelhäher, Eichhörnchen, Eichelhäher, Eichhörnchen...

This greeting, of course, was invented by Jelena, just as she did a lot of other little things that our world consisted of. Those little things were my buried treasure, until Tünde brought it to light with her figure. Jelena suddenly appeared to be so close to me, I could see her in the figure of the celebrated beauty; it was her shadow, her glow, her fire.

By accident, I came to the rim where the shooting range began. A dark clearing was opening up among the trees, so I changed direction, for there must have been at least one soldier if not the entire guarding unit. I went deeper into the oak trees and after a few steps I noticed that the width and height of those trees was getting bigger as I was moving away from the shooting range. It took my half an hour at the most to finally reach a real forest.

Those were the trees I knew well, but I never dared bring my group up to this place. Jelena took me all the way to that part of the forest several times. We used to sit there, each by a separate tree and we used to listen to the leaves rustle, breathing in the air surged with the fragrances of an ancient life.

Jelena was actually very cynical; her hatred of the city, of people in general, took her to those extremes. Before that, she would spend all her time in Mulberry Grove, that big park next to the Hall of Sports at Radijalac. I also lived in that block and used to run away from the hot high-rise buildings into the shade of the forest. Moving from one bench to another carrying a book in my hand, I spent one whole day with Jelena: she sat next to me and our reading turned into a competition of the type which one of us would get up first and leave. When Mulberry Grove sank into total darkness, we realized we had no choice but to introduce each other. Starting from the next day, we set dates in the park.

She was older than me; she was already finishing her biology studies in Novi Sad. Our meetings would turn into scientific investigations of particular trees. She didn't like huge, 'pumped-up' plane trees that were the landmark of Mulberry Grove, as well as the whole of Radijalac; with great pleasure she would reveal to me the world of insects that drilled holes in its roots and would put a little bug on the tip of her index finger, giving me a speech in its praise as if it and its bite were going to pull down the odious tree eventually! Jelena was looking for the oak trees; she knew exactly how many of them there were in the

park. After we had seen them all, a few months later, Hrastovača spontaneously popped up in our minds, as our only possible retreat, and as it turned out soon afterward: our sanctuary.

The war was not over yet, so it was not clever to go toward the shooting range. We used to pass by the convoys of military vehicles full of armed soldiers. However, nobody ever spoke to us; we only used to catch a desperate gaze or two coming from under the deep shade of a truck tilt. Our feet were sinking into the sand; the wind was blowing it into our eyes, we washed our mouths from time to time to get rid of it, we coughed. It was all part of our ritual enjoyment of being together and walking toward the forest. It was nice to know that there was a boundary of this ghastly city, this state, this time that could be crossed. Even if it was for just a few hours, we were on the other side nevertheless, Jelena used to say on our way back. And Jelena had actually crossed onto 'the other side' much earlier than that and was only sharing that with me for a couple of hours. However, I have, capitalizing on that, started my cheap and tawdry tourist business.

But, I didn't take my tourists to these trees. I didn't dare go that far since Jelena had disappeared. Incidentally, Eiche, in German, means the oak tree, so the Germans named both the squirrel and the jay after their favorite tree: Eichhörnchen is the squirrel, and Eichelhäher is the jay. And here I am, among our oak trees. I hugged the first tree that seemed to be Jelena's tree and stayed like that for a long time.

In these trees the souls of my ancestors live, she told me, during our last trip together, the souls as small as these bugs, she giggled. I picked up a dried-up sample of such an entity (and again I heard Jelena's voice: *Cicindela germanica*!), I put it into my pocket and returned to the camp.

Translated by Domagoj Orlić

From:

Neven Ušumović, "The Nightingale's Tongue", in: *RELATIONS Literary Magazine*. The Journal of Croatian Literature, 3-4/2011.